

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37^E JAARGANG

WOENSDAG 26 NOVEMBER 1952

No 1853

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;
R. Vandeputte.

INHOUD

	Blz.
De zevende vergadering der Verdragsluitende Partijen van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (G.A.T.T.) door Mr H. van Blankenstein	904
Een gemeentelijk investeringsplan door P. C. van Straalen en Drs C. van den Berg	906
Pachtprijzen en eigenaarslasten in de landbouw door Ir H. Koornneef	908
London, Osaka, Buxton en Parijs, London, Amsterdam als ontmoetingsplaatsen voor de internationale en de Westeuropese katoenindustrie door Dr W. T. Kroese	911
Ingezonden stuk: Het vraagstuk van het toerwagenbedrijf in Nederland door Dr J. Ch. W. Verstege met naschrift van Drs S. C. Bakkenist en Drs F. D. Zandstra	915
Aantekening: Werkloosheidsbestrijding in België	915
Internationale notities: Europese Betalings Unie door Mr E. A. Lief-rinck	916
Grepen uit de wetenschappelijke literatuur: De invloed van de prijzen in de internationale handel door Prof. Dr J. Tinbergen	917
Mededelingen voor economen	918
Geld- en kapitaalmarkt door Drs J. C. Brezet	918
Statistieken: Bankstaten; Werkloosheid; Groothandelsprijzen	919

Dezer dagen

in beginsel voor meer vrijheid. Zo ziet de Minister van Economische Zaken de grondslag van het beleid. Men grijpt meteen naar het kleine boekje „On Liberty”, waarin John Stuart Mill de lijnen van de „Free Trade” heeft gelegd. „Again, trade is a social act”; als dat het eerste is, waar bij Mill het oog op valt, is het ook begrijpelijk, dat het toekomstig beleid voorzichtig is geformuleerd.

„It was once held to be the duty of governments, in all cases which were considered of importance, to fix prices”. Een kwade dag voor Mill, de Zwitsers hebben bij referendum beslist, dat de Regering over volmachten tot prijszetting moet kunnen beschikken; en dat bijeen als individualistisch gekenmerkt volk.

Wat meer vrijheid van bewegen, ook in de internationale handel. Groot-Brittannië heeft de invoerbepalingen een weinigje verlicht; hier echter mag een optimistisch 19-eeuwer het woord hebben: „Men... telt het doel alleen”. Zo ook voor Denemarken, waar liberalisatie op komst is en voor Australië waar het reeds werkelijkheid werd.

Vrijer van spanning zal door dit laatste zonder twijfel het gesprek zijn, dat tussen de Staten bijeen gehouden in het Britse Commonwealth op economisch terrein gaat beginnen. Men heeft wellicht een ogenblik open gehouden voor het kennismaken van een Amerikaanse stem, die dit keer vrijer internationale handel bepleitte.

„Als de vos de passie preekt...” Dat zou geen vriendelijk antwoord zijn op een dergelijke stem. Men is per saldo slechts voor tijdelijke regeringssteun aan bedrijfstakken, die van vergrote import last zouden ondervinden. Het is immers geen Amerikaans, doch een Frans spreekwoord, dat over tijdelijke maatregelen handelt.

„Ce n'est que le provisoire qui dure.” Het nadir der clichés. Wat kan men van het Franse kabinet nog anders zeggen? Duurzaam kenmerk voor de Franse Regering blijft ook het opstellen van nieuwe leningsplannen met een blijde verbeeldingskracht ten aanzien van het type.

Ook in Nederland oefent men voort op dit terrein. Een 4 pCt lening à pari is aangekondigd als concretisering van de rentedaling. Lionel Robbins heeft juist een knap boek gepubliceerd over de theorie van de economische politiek bij de Klassieke economen; de befaamde uittaling van Adam Smith, dat een lage rentestand het kenmerk van een welvarend land is, hebben wij in die verdediging niet gevonden.

Of is welvaart het nooit bereikte? Men bezint zich op het woord van een vakverenigingsbestuurder, die, volgens een krantenverslag, opmerkte, dat de enige commentaar door hem gehoord bij de invoering van de Werkloosheids-wet 1952 klachten waren, dat de organisatie niet op slag sloot. Als de legalisatie van het recht op inkomen zo kalm wordt opgenomen, heeft het dan nog zin om vergelijkingen te treffen met de welvaartsriteria bij Adam Smith? De „Perspektivische Verkleinerung”, achteromkijkend, doet het welvaartsstekort dalen, zodat steeds de huidige welvaart wordt onderschat.

1800 1800

KAS ASSOCIATIEN.V.

SPUISTRAAT 172, AMSTERDAM-C

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

Bewindvoering en executele*vacatures*

Bij de N.V. Maatschappij tot Aanleg en Exploitatie van laagspanningsnetten te Groningen, Semi-overheidsbedrijf, werkzaam op het gebied der electriciteitsvoorziening in de Provincie Groningen en een groot deel van de Provincie Drenthe, kan geplaatst worden een:

ADMINISTRATEUR

Gegadigden moeten, door ervaring en studie de moderne bedrijfsadministratie volledig beheersen en leiding kunnen geven aan een personeel van ongeveer 120 man. Het bezit van de graad van Drs. in de Economie strekt tot aanbeveling.

*

Geboden wordt een zelfstandige en leidinggevende functie als hoofd van de administratie.

*

Uitvoerige sollicitaties vóór 1 Januari 1953 te richten tot de Wnd. Directeur der N.V., Oude Boteringstraat 71 te Groningen.

Middelgrote verf fabriek,
gevestigd in Noord-Holland, vraagt

COMMERCIEEL ASSISTENT VAN DE DIRECTIE

Vereist worden: een ruime algemene ontwikkeling, uitgesproken commerciële aanleg, tact, representativiteit, beheersing van de moderne talen, enige praktijk-ervaring in een commerciële functie. Leeftijd ca. 28-30 jaar. Zij, die kennis bezitten van huisschilder- en industrieverven genieten de voorkeur.

Aangeboden wordt: een prettige werkkruis, honorering naar bekwaamheid (beginsalaris f 350.- - 400.- per maand), t.z.t. opname in pensioenfonds. Bij gebleken geschiktheid

LEVENSPPOSITIE

als leidër van de verkoop-afdeling.

Uitv. eigenhandig geschreven sollicitaties worden ingewacht onder no. 13468 bij Serv. Bur. Braun, Nwe Binnenweg 175, Rotterdam.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Bedrijfsorganisatie op het gebied van de handel, vraagt een

Academisch gevormd medewerker

Bij voorkeur jurist met economische scholing. Enige ervaring, vooral op het gebied van sociale aangelegenheden, is gewenst. Eigenhandig geschreven brieven met recente pasfoto onder no. ESB 48-1, Bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

GEMEENTE GELDROP

UITGIFTE van
f 3.000.000,- 4 1/4 pCt.

30-jarige obligatiën
(3e lening anno 1952)

in stukken van nom. f 1000,- aan toonder
(waarvan reeds f 2.000.000,- obligatiën op inschrijvingsvoorwaarden zijn geplaatst)

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op
VRIJDAG, 28 NOVEMBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

bij de kantoren van de:
NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.
te AMSTERDAM, EINDHOVEN en bij haar overige kantoren alsmede bij de

N.V. EFFECTENKANTOOR SCHREILEN & Co.
te AMSTERDAM

op voorwaarden van het prospectus d.d. 21 November 1952. Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
DER GEMEENTE GELDROP

GELDROP, 21 November 1952.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Mr H. VAN BLANKENSTEIN, De zevende vergadering der Verdragsluitende Partijen van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (G.A.T.T.).

Meer dan wellicht enige vorige vergadering van de Verdragsluitende Partijen van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (het zgn. G.A.T.T.), heeft de zevende zitting van deze internationale organisatie op het gebied van de handelspolitiek de aandacht van de openbaarheid getrokken. Dit is ongetwijfeld te danken aan het feit, dat enkele actuele problemen werden behandeld, doch ook aan het besef, dat de tijd snel nadert, dat de handelspolitieke spelregels, neergelegd in de Algemene Overeenkomst, op een zware proef zullen worden gesteld. Zoals elk jaar, is men ook ditmaal weer zes weken bijeen geweest en ook ditmaal heeft men weer een lange agenda, niet minder dan 35 punten, afgewerkt. Schrijver belicht in dit artikel die punten, welke voor de algemene handelspolitiek of voor Nederland van bijzondere betekenis zijn. De Verdragsluitende Partijen worden steeds meer betrokken in de realiteit van de internationale handelspolitiek en haar problemen en zij gaan in deze handelspolitiek een rol spelen, die in betekenis kan groeien al naar gelang de problemen op dit gebied toenemen. Maar er zijn ook gevaren, die de Algemene Overeenkomst bedreigen. Uit het Britse Gemeenbest hoort men critiek, die niet alleen betrekking heeft op het vraagstuk der preferenties. Veel ernstiger is nog de onzekerheid, die eerst zal verdwijnen, als meer bekend zal zijn over de handelspolitiek van de nieuwe Regering van de Verenigde Staten.

P. C. VAN STRAALLEN en Drs C. VAN DEN BERG, Een gemeentelijk investeringsplan.

In dit artikel wordt de betekenis uiteengezet van een gemeentelijk investeringsplan, waarin per jaar voor een tijdvak van vijf jaren, in de eerste plaats gedetailleerd wordt aangegeven, welke investeringen, met het oog op een redelijke voorziening in de behoeften der bevolking, noodzakelijk worden geacht. Deze „inventarisatie” dwingt tot coördinatie naar twee zijden. Burgemeester en wethouders dienen de hoofden van dienst te doen weten op welke gegevens zij hun afzonderlijke investeringsplannen hebben te baseren; bij de uitwerking der plannen is samenwerking tussen de hoofden van dienst noodzakelijk. Uitgaande van de inventarisatie, leert men de behoeften aan langlopende middelen in de toekomst kennen, hetgeen weer van betekenis is voor het financieringsplan van de gemeente. Verder kan o.a. worden benaderd hoe de budgetaire positie van de gemeente zich in de toekomst zal ontwikkelen. Voor de gemeente Amersfoort is gebleken, dat met sterk toenemende tekorten in de komende jaren rekening moet worden gehouden. Eén der oorzaken hiervan moet zeer waarschijnlijk worden gezocht in de huidige regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten.

Ir H. KOORNNEEF, Pachtprijzen en eigenaarslasten in de landbouw.

Met het peil van de pachtprijzen zijn vele en velerlei, vaak tegengestelde, belangen gemoeid. Voor een goede beoordeling van de stand van zaken en voor een juiste en rechtvaardige afweging van de verschillende belangen is een goede kennis van feiten onontbeerlijk. Grondmateriaal op dit terrein is voldoende aanwezig. Deze detailgegevens dienen echter in onderling verband te worden gezien en

statistisch zowel als economisch op de juiste wijze te worden geïnterpreteerd. Verkeerde conclusies zijn anders onvermijdelijk. Dit is reeds meermalen gebleken. Het ontbreken van een afgeronde studie gaf schrijver aanleiding een onderzoek naar dit vraagstuk in te stellen. De voornaamste uitkomsten hiervan worden in dit artikel ter algemene oriëntering medegedeeld, in de verwachting, dat zij kunnen bijdragen tot het voeren van een zakelijke gedachtenwisseling over dit belangrijke vraagstuk. Uit de in deze bijdrage afgeleide cijfers blijkt duidelijk, dat zowel de redelijkheid als de instandhouding van ons grond- (en gebouwen-) kapitaal het wenselijk maken binnen afzienbare tijd de grondeigendom uit de sfeer van de „vergeten groepen” te brengen.

Dr W. T. KROESE, London, Osaka, Buxton en Parijs, London, Amsterdam als ontmoetingsplaatsen voor de internationale en de Westeuropese katoenindustrie.

In deze nabeschuiving — zie ook de bijlage bij „E.-S.B.” van 10 September 1952 — geeft schrijver enkele resultaten weer van de twee conferenties van katoenfabrikanten, die de laatste maanden in Engeland en in ons land werden gehouden.

— SOMMAIRE —

Mr H. VAN BLANKENSTEIN, La 7e réunion des parties contractantes du G.A.T.T.

Parmi les questions qui ont été examinées au cours de la 7e réunion des parties contractantes de „l'accord général sur le commerce et les tarifs”, l'auteur s'intéresse à celles qui présentent une signification particulière pour les Pays-Bas ou pour la politique commerciale en général.

P. C. VAN STRAALLEN et Drs C. VAN DEN BERG, Un plan communal d'investissement.

Les auteurs examinent dans cet article l'intérêt que présente un plan communal d'investissement, dans lequel on expose, notamment dans le détail, par année, pour une période de 5 ans, les investissements indispensables en vue de pourvoir aux besoins de la population.

Ir H. KOORNNEEF, Les fermages et les charges des propriétaires agricoles.

L'absence d'une étude générale sur le niveau des fermages aux Pays-Bas, dans laquelle sont impliqués des intérêts si nombreux, si divers et parfois si opposés, a incité l'auteur à se livrer à une enquête sur cette question. Les résultats de cette étude sont communiqués dans le présent article.

Dr W. T. KROESE, Londres, Osaka, Buxton et Paris, Londres, Amsterdam: lieux de rencontre pour l'industrie cotonnière internationale et européenne.

Dans cet article — voyez aussi le supplément qui a été publié dans le numéro du 10 septembre dernier — l'auteur rapporte quelques résultats de deux conférences de fabricants de coton qui ont eu lieu durant les derniers mois à Buxton en Grande Bretagne et à Amsterdam, aux Pays-Bas.

De zevende vergadering der Verdragssluitende Partijen van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (G.A.T.T.)

Meer dan wellicht enige vorige vergadering van de Verdragssluitende Partijen van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (het zgn. G.A.T.T.), heeft de zevende zitting van deze, de enige de wereld omvattende, internationale organisatie op het gebied van de handelspolitiek, die geen organisatie mag zijn en al vijf jaar op basis van een voorlopige toepassing leeft, de aandacht van de openbaarheid getrokken. Dit is ongetwijfeld te danken aan het feit, dat enkele actuele problemen werden behandeld, doch ook aan het besef, dat de tijd snel nadert, dat de handelspolitieke spelregels, neergelegd in de Algemene Overeenkomst, op een zware proef zullen worden gesteld.

Als men de teleurstellingen ziet, die na de oorlog zo hoopvol en grootscheeps opgezette internationale organisaties de wereld hebben bezorgd, dan mag worden gezegd, dat dit stiefkind, dat door het Amerikaanse Congres eerder als een bastaard wordt beschouwd, het er niet slechter en wellicht soms zelfs beter dan andere af heeft gebracht. Wellicht is een bescheiden opzet en het schuwen van de openbaarheid toch een betere methode.

Zoals elk jaar, is men ook ditmaal weer zes weken bijeen geweest en ook ditmaal heeft men weer een lange agenda, niet minder dan 35 punten, afgewerkt. Gelukkig waren niet al deze punten van evenveel belang. Het is dus voldoende die te belichten, welke voor de algemene handelspolitiek of voor Nederland van bijzondere betekenis zijn.

Het best kwam het tijdsgewicht tot uitdrukking in de zgn. consultaties inzake de beperkingen van de invoer. Krachtens de Algemene Overeenkomst — die quantitative beperkingen in principe afkeurt en deze, naast enkele uitzonderingen, slechts toestaat ter bescherming van de betalingsbalans der landen — moest een aantal delegaties met de Verdragssluitende Partijen overleggen over het handhaven van discriminerende beperkingen op de invoer in hun landen of zelfs over in het afgelopen jaar verscherpte beperkingen. Dit laatste sloeg vooral op de landen van het sterlinggebied en op Frankrijk. In de eerste categorie hoorde ook Nederland thuis.

In vorige jaren waren deze „consultaties” niet veel meer geweest dan een doublure van hetgeen reeds was geschied in het kader van het Monetair Fonds. Aangezien dit uiteraard een nutteloze verspilling van tijd is, was besloten zich dit jaar te concentreren op het handelspolitieke aspect der beperkingen. Ofschoon dit niet helemaal is gelukt, waren de discussies ongetwijfeld belangwekkender en zelfs soms belangrijker dan vorige jaren. Hiertoe droeg ook het feit bij, dat zoals reeds was verwacht, de Verenigde Staten en Canada de landen, wier betalingsbalans de laatste jaren is verbeterd, onder druk zetten en de anderen ernstig ondervroegen over de wijze waarop zij de efficiency van hun economie dachten te handhaven en te verbeteren. Dit gaf o.a. aan de Nederlandse delegatie een gelegenheid nog eens uiteen te zetten, dat hoog opgevoerd concurrentievermogen en met inspanning verworven monetair evenwicht nog niet voldoende zijn om in de huidige omstandigheden een einde te maken aan het structurele dollartekort. Bij alle lof, welke Nederland oogstte voor de bereikte resultaten op monetair gebied, kostte het toch moeite begrip voor dit probleem te vinden bij de dollarlanden, die meenden, dat de tijd was aangebroken,

dat Nederland, in het belang van eigen efficiency, zijn grenzen moest open zetten voor de Amerikaanse concurrentie met eigen zo snel en gunstig ontwikkelde productie.

Hiërbij moet niet uit het oog worden verloren, dat de Verdragssluitende Partijen in hoofdzaak werken met het middel van „consultatie”. Dit betekent dus niet een debat, waarop een „uitspraak” volgt, doch eerder een discussie, welke op een vrij hoog peil staat, in een gezelschap, gewend aan een openhartige en hoogstaande toon. Slechts bij uitzondering wordt een debat op de spits van de klachtenprocedure gedreven. Ja, soms vermijdt men zelfs de „consultaties” over al te moeilijke punten, zoals de verscherping van de beperkingen van de invoer in Zuid-Afrika, Zuid-Rhodesië en Nieuw-Zeeland, waarbij men het hele probleem van het sterlinggebied in zijn verhouding tot de Algemene Overeenkomst onder het oog had moeten zien.

Intussen is men niet altijd zo voorzichtig. Zo woedde gedurende een jaar, sedert de zesde zitting, de strijd van de Amerikaanse en Canadese delegaties met de Belgische delegatie over de beperking van de invoer van goederen uit de Nieuwe Wereld. De strijd werd beslecht door een Belgische verklaring, dat men zijn beperkingen zou verzachten. Dit gaf de Franse, Nederlandse en Italiaanse delegaties aanleiding de hoop uit te spreken, dat deze verzachtingen zo zouden worden uitgevoerd, dat daaruit geen moeilijkheden zouden ontstaan voor de Europese betalings Unie. Dit was anathema voor Amerikanen en Canadezen, die het gevaar van het ontstaan van een nieuw monetair gebied, met met de Algemene Overeenkomst niet verenigbare discriminerende beperkingen van de invoer, in de geest van het sterlinggebied, vreesden. De Amerikaan maakte het heel duidelijk, dat zijn land de Europese samenwerking, en dus ook de Betalings Unie, had gesteund met het doel Europa weer op de been te helpen, doch dat het uiteindelijke doel van de Amerikaanse politiek bleef het herstel van de wereldhandel. Men verzette zich dus tegen alles, dat zou kunnen leiden tot de vorming van blocs, die het einddoel van de vrije handel in de hele wereld moeilijker bereikbaar zouden maken. Deze openhartige verklaring toont zeker een van de nuttige aspecten van deze bijeenkomsten, waar het State Department zich kan laten horen omtrent zijn politiek, los van de atmosfeer van de Europese organen, waar de stem van Amerika zo makkelijk in een bepaalde zin wordt beïnvloed of verstaan.

De bijlegging van dit geschil herinnert er tevens aan, dat de Verdragssluitende Partijen nog negen andere geschillen hadden te behandelen, w.o. niet minder dan drie klachten tegen de Verenigde Staten, ingegeven door de bescherming van de Amerikaanse landbouw. Het verloop van deze geschillen varieerde aanzienlijk. In sommige gevallen besloten partijen nog eens tezamen de zaak te bespreken, in een ander gaven de Verdragssluitende Partijen een Salomo's oordeel tussen Noorwegen en Duitsland, waarin het morele recht van de één, het juridische recht van de ander tot uitdrukking kwam. En ten slotte waren er de twee uitersten van de klacht van Nederland en van anderen tegen het Verenigd Koninkrijk over de discriminatoire toepassing van de „purchase tax” en de klacht tegen de Verenigde Staten over de beperking van de invoer van zuivelproducten. In het eerste geval het „happy end” van de opheffing der discriminatie, voorwaar een succes

voor de Algemene Overeenkomst, als men bedenkt hoe moeilijk het is fundamentele wijzigingen te verkrijgen in de heffing van een belangrijke belasting, en daarmede ook een eer voor een oud handelsland als het Verenigd Koninkrijk, dat het belang beseft van het nakomen van handelspolitieke verplichtingen. In het tweede het trieste slot van een machtiging aan Nederland, een tegenmaatregel te nemen. Men zal zich wellicht afvragen of er voldoende reden was voor Nederland, dat zelf zoveel en zo strenge beperkingen op de invoer uit de Verenigde Staten moet toepassen, zijn formele recht onder de Algemene Overeenkomst — die nu eenmaal het land in moeilijkheden met zijn betalingsbalans toestaat, wat het aan het land in een sterke monetair positie verbiedt — tot het uiterste door te zetten. Deze vraag stellen, is het misskennen van de schade die de Amerikaanse invoerbeperking, hoe royaal ook toegepast, Nederlands gehele inspanning, te komen tot solvabiliteit in dollars, heeft gedaan. Deze solvabiliteit is voorwaar ook een Amerikaans belang. De instelling en de handhaving van de invoerbeperking, welke door het Congres aan een onwillige Regering is opgelegd, is overigens een duidelijke demonstratie van de negatie van de Algemene Overeenkomst door het Congres, dat de Algemene Overeenkomst beschouwt als een overeenkomst van de „Administratie” en zich dus niet gebonden acht.

Het belang van deze zaak is, dat wellicht voor het eerst in de geschiedenis van de internationale handelspolitiek, een tegenmaatregel is gecontroleerd door een voorafgaande internationale beslissing. De zaak is goed ontvangen door de Verdragsluitende Partijen. De Amerikaanse delegatie heeft, na een kleine verlichting van de maatregel te hebben verkregen, het hoofd gebogen. Zij heeft beloofd, dat haar Regering de pogingen zal voortzetten, de invoerbeperking ingetrokken te krijgen. Andere delegaties hebben laten blijken, dat ook hun Regeringen soortgelijke tegenmaatregelen overwegen. Het woord is thans aan het Amerikaanse Congres.

Reeds sedert de conferentie van Torquay worstelen de Verdragsluitende Partijen met het probleem van het vastlopen van het proces van geleidelijke verlaging der douanetarieven door middel van onderhandelingen, dat een der grondpijlers van de Overeenkomst vormt. De Fransen, daartoe ongetwijfeld geïnspireerd door voorstellen van de landen van de Benelux voor de nivellering der Europese tarieven, hadden verleden jaar een plan voor de algemene verlaging der tarieven, volgens een automatisch systeem, voorgesteld. Dit plan is gedurende het afgelopen jaar door een groep van tien Europese landen en de Verenigde Staten en Canada bestudeerd. De uitkomst van deze studie was verre van bevredigend, omdat men geen overeenstemming had kunnen bereiken over de meeste belangrijke punten. Toch was wel van belangstelling gebleken bij vele landen. Voortbouwende op deze belangstelling, hebben de Fransen een enigszins herzien plan ingediend, dat dienst zal doen als basis voor verdere discussies om tot een compromis te komen. Veel, zo niet alles, zal hier afhangen van de houding van de nieuwe Regering der Verenigde Staten. Zonder medewerking van de Verenigde Staten is immers een algemene verlaging der tarieven in het kader van de Algemene Overeenkomst tot mislukken gedoemd. Dit zou de Europese landen kunnen dwingen het probleem der tarieven in eigen, meer besloten kring onder het oog te zien. Het voorstel van de Raad van Europa voor een verlaging der Europese tarieven, dat door de Verdragsluitende Partijen voorshands op zijn technische merites werd bezien, is een indicatie in die richting.

Het onderwerp, dat meer nog dan het Nederlandse geschil met de Verenigde Staten, de aandacht heeft getrokken, is de behandeling geweest van de Europese Kolen en Staal Gemeenschap door de Verdragsluitende Partijen.

Zoals bekend, regelt de Algemene Overeenkomst de handelspolitieke meestbegunstiging tussen 34 landen van de hele wereld, waaronder de zes landen van de Gemeenschap. Deze meestbegunstiging gaat zelfs verder dan die, welke vóór de oorlog in de meeste handelsverdragen bilateraal was vastgelegd. Zij heeft niet alleen betrekking op de invoerrechten, doch ook op quantitative beperkingen en andere aangelegenheden. De Europese Kolen en Staal Gemeenschap, die uitgaat van het opheffen van alle handelspolitieke beperkingen van de zes landen onderling, doch niet in hun verkeer met andere landen, betekent dus een afwijking van deze meestbegunstiging. Het voordeel van de Algemene Overeenkomst is, dat deze kwestie, voor zover betreft de verhouding van de zes landen tot bijna dertig landen van de wereld, kan worden geregeld door een beslissing genomen met een meerderheid van twee derden der ondertekenaren van de Overeenkomst, die hun stem uitbrengen, mits dat er niet minder zijn dan de helft van alle ondertekenaren. Dit is wel een heel andere toestand dan vóór de oorlog, toen één land, door zijn beroep op de meestbegunstiging, de overeenkomst van Ouchy kon laten mislukken. Dit klemt temeer, omdat men nu, wil men zich tegen een uitzondering verzetten, in een vergadering van meer dan dertig landen zijn motieven moet geven en rechtvaardigen.

De zes landen hebben dus voor de Gemeenschap een algemene uitzondering op de regels van de meestbegunstiging gevraagd, in zoverre als dat nodig zou zijn voor de uitvoering van het Schuman-verdrag, doch uiteraard met de beperking, dat zij als Gemeenschap handelende, niet meer rechten, doch ook niet meer plichten zouden hebben dan elke andere ondertekenaar van de Algemene Overeenkomst. Deze, met een ongelukkige term aangeduide „general waiver”, ofschoon krachtig gesteund door de Amerikaanse delegatie, stuitte op sterk verzet van de Britse en Zweedse delegaties en op meer of minder duidelijk uitgesproken wantrouwen van tal van andere landen. Zowel de Engelsen als de Zweden maakten het duidelijk, dat zij slechts bereid waren de Gemeenschap zoveel vrijheid te geven als nodig was om een begin te maken met haar activiteit. De Engelsen eisten bovendien waarborgen, welke ver uitgingen boven die, welke een gewone ondertekenaar van de Algemene Overeenkomst behoeft te geven. De Zweden vroegen om compensaties voor het afstaan van het recht van meestbegunstiging. Wekenlang werd gedebatterd in een sfeer, welke nauwelijks liet vermoeden, dat andere Europese landen het grote belang begrepen van de stap, gedaan door het oprichten van de Gemeenschap, om van de landen buiten Europa, met uitzondering van de Verenigde Staten en Canada, nog niet eens te spreken. Gelukkig klaarde de atmosfeer aan het eind van de zitting aanmerkelijk op. Met de krachtige steun van de Amerikaanse delegatie kwam een compromis tot stand, waarbij de zes landen, met behoud van het principe, dat zij als één Gemeenschap moesten kunnen optreden, de „general waiver” opgaven. Zij verkregen daarvoor in ruil een reeks van specifieke uitzonderingen, welke alle denkbare gevallen dekken, alsmede het vervallen van alle exorbitante waarborgen en eisen van compensaties. Dit is ongetwijfeld mede te danken geweest aan het feit, dat de zes landen duidelijk hebben kunnen maken, dat de Gemeenschap een liberale handelspolitiek zou toepassen.

Interessant was ook de op wens der Amerikanen en Britten door de Hoge Autoriteit afgelegde verklaring, dat men zich aan de regels van de Algemene Overeenkomst zal houden als ware de Gemeenschap één verdragsluitende partij. Dit houdt de erkenning van de Hoge Autoriteit als supra-nationaal orgaan in.

Er was ten slotte nog maar één land, dat tegen de uitzondering stemde, nl. Tsjechoslowakije, dat hardnekkig

trachtte het politieke element in het debat te brengen. Twee landen onthielden zich. Een daarvan was Indonesië dat zich neutraal verklaarde. Of een dergelijke verklaring van politieke neutraliteit niet juist in de Tsjechische kaart speelde, moge hier een open vraag blijven. Andere landen voor wie de neutraliteit in de strijd tussen Oost en West een veel directere noodzaak is, zagen deze zaak eerder in het economische licht.

Dit debat en zijn ten dele teleurstellend verloop heeft wel geleerd, dat wat voor de één deugd lijkt, door de ander niet altijd in hetzelfde licht wordt gezien. Een waarschuwing is ook de duidelijke verklaring der Amerikanen, dat deze uitzondering niet moest worden opgevat als een precedent voor elke vorm van Europese integratie, welke een discriminatie tegen andere landen inhoudt. Dit voorspelt niet veel goeds voor verdere stappen op deze weg. Het is in ieder geval te hopen, dat ons in eventuele volgende gevallen het droevige schouwspel van Europese landen, die elkaar ten aanschouwe van de rest van de wereld bestrijden in zaken, die de versterking van Europa ten doel hebben, bespaard blijft.

Het probleem van de meestbegünstiging speelde een rol bij de behandeling van het verzoek van Japan, toegelaten te worden tot de onderhandeling over tarieven, welke nodig zijn om verdragsluitende partij van de Algemene Overeenkomst te kunnen worden. De zaak werd, op voorstel der Amerikanen en Britten, op de lange baan geschoven door haar te verwijzen naar de tussentijdse commissie. De Nederlandse delegatie hield zich afzijdig,

uitgaande van het principe, dat als Japan toch zal worden toegelaten, men het ook wel zonder omhaal kan doen.

Een interessant voorbeeld van samenwerking met niet-gouvernementele organisaties vormde de behandeling van een aantal resoluties van de Internationale Kamer van Koophandel, met betrekking tot officiële formaliteiten in het handelsverkeer en de positie van oude contracten bij het beperken van de invoer. Een ontwerp-verdrag en aanbevelingen werden opgesteld.

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat de Verdragsluitende Partijen zich niet alleen met een grote diversiteit van dikwijls interessante vraagstukken hebben bezig gehouden, maar dat zij steeds meer worden betrokken in de realiteit van de internationale handelspolitiek en haar problemen en dat zij in deze handelspolitiek een rol gaan spelen, die in betekenis kan groeien al naar gelang de problemen op dit gebied toenemen.

Maar er zijn ook gevaren, die de Algemene Overeenkomst bedreigen. Uit het Britse Gemenebest hoort men critiek, die niet alleen betrekking heeft op het vraagstuk der preferenties. Veel ernstiger is nog de onzekerheid, die eerst zal verdwijnen, als meer bekend zal zijn over de handelspolitiek van de nieuwe Regering van de Verenigde Staten. In afwachting daarvan moeten de andere verdragsluitende partijen bedenken, dat de Algemene Overeenkomst, vijf jaren lang, hun handelspolitieke betrekkingen tot het economisch machtigste land van de wereld, de Verenigde Staten, heeft beheerst.

¹s-Gravenhage.

Mr. H. VAN BLANKENSTEIN.

Een gemeentelijk investeringsplan

De Nederlandse bevolking groeit snel en daarmee de Nederlandse gemeenten. Dit stelt bijzondere eisen ten aanzien van de coördinering van de investeringsplannen van de verschillende takken van dienst ¹⁾. In de middelgrote en grote gemeenten is de taakverdeling immers dermate voortgeschreden, dat in de praktijk slechts ieder hoofd van dienst voor zijn tak kan beoordelen, welke investeringen noodzakelijk zijn om in de redelijk geachte behoeften der bevolking te kunnen voorzien. Coördinering is dan uit tweeërlei oogpunt gewenst.

In de eerste plaats dienen de hoofden van dienst te weten op welke gegevens, te verstrekken door burgemeester en wethouders (eventueel met behulp van een adviesorgaan), zij de berekening van de aard en omvang van hun investeringen hebben te baseren. Het aantal te bouwen woningen, de omvang van de scholenbouw, ingrijpende veranderingen in de verkeerswegen, zijn fundamentele gegevens voor gemeentewerken, gasfabriek, waterleiding e.d., evenals voor verschillende secretarie-afdelingen, bij de bepaling van hun „bedrijfsbeleid” in de komende tijd.

In de tweede plaats moeten de verschillende takken van dienst bij de uitwerking van hun deel van het algemeen plan nauw samenwerken. Naast „hoeveel” zijn „waar” en „wanneer” van de grootste betekenis. Men neme weer de woningbouw. Voor tot de bouw kan worden overgegaan moet grond worden aangekocht (veelal door een grondbedrijf) en bouwrijp gemaakt. Tekeningen moeten worden gemaakt, de bouw moet worden gegund. Straten en rioleeringen moeten worden aangelegd, voor aansluitingen van gas, water, electriciteit moet worden gezorgd. Sportvelden en groen zullen bij en in een moderne stadswijk niet mogen ontbreken. Dit alles wordt uitgevoerd of geleid door verschillende takken van dienst, waarvan niet het individuele

resultaat, maar het uiteindelijke totale resultaat voor de bevolking van belang is.

Het bevorderen van coördinering is een vorm van efficiency, in ons geval in het bijzonder, indien dit er toe leidt, dat de jaarlijkse investeringen van elke tak van dienst een welbewust onderdeel vormen van een voor meerdere jaren algemeen geldend plan en de consequenties van deze investeringen niet alleen worden overdacht, maar ook cijfermatig voor de verschillende takken van dienst en het geheel tot uitdrukking worden gebracht.

Een investeringsplan.

Men behoeft geen groot liefhebber van plannen te zijn, om tot de verdediging van een investeringsplan voor een gemeente te komen. Een ieder, die weet hoezeer ambtelijke afdelingen hun eigen leven kunnen gaan leiden en, men zou haast zeggen, een eigen wil kunnen krijgen, zal de waarde erkennen van datgene wat de eenheid in de uitwerking en uitvoering van het beleid bevordert. In het onderstaande hopen wij duidelijk te maken welke bijdrage een investeringsplan in dit opzicht kan leveren.

Een gemeentelijk investeringsplan, waarin per tak van dienst gedetailleerd, bijv. voor de komende vijf jaren, de noodzakelijk geachte investeringen naar waarde worden aangegeven, heeft nog andere mérites dan dat het dwingt tot samenwerking en quantificering.

Het bevat bovendien belangrijke gegevens voor het financieringsplan van de gemeente. De benodigde langlopende middelen worden via een centrale instantie aangetrokken. Slechts indien men de lopende plannen kent, kan men uitkomen boven het „te hooi en te gras” aantrekken van financieringsmiddelen.

Veel belangrijker is echter, dat men slechts op deze wijze kan bepalen welk effect de investeringen zullen hebben op de financiële draagkracht van de gemeente, m.a.w. op het evenwicht van de begroting. Ook in de verdere toekomst.

¹⁾ In 1949 investeerden de gemeenten voor f 810 mln. In 1950 voor f 910 mln, waarvan in woningbouw f 300 mln, bedrijven f 200 mln en overige investeringen f 410 mln.

De afschrijving en rente van niet-rendabele investeringen komen immers — over een reeks van jaren — ten laste van de gewone dienst. Stelt men zich een evenwicht tussen lasten en baten ten doel, dan kan een investering thans (bijv. een sportstadion) een urgenter geachte investering over enige jaren verhinderen. Waar de middelgrote en grote gemeenten zich, samenhangend met de bevolkingstoename voor omvangrijke voorzieningen zien gesteld, moet — in ieder geval onder de huidige regeling van de financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten — de financiële draagkracht voor het overgrote deel, naar onze mening, thans reeds of in ieder geval over enkele jaren, een bron van zorg en dus een rem op de investeringsactiviteit zijn.

T.a.v. de gemeenten vloeit hieruit voort, dat men de individuele investeringen ook systematisch moet bezien in het kader van het geheel; dit evenzeer in de tijd. Wat betreft de commissie-Oud, dat haar resultaten eveneens vanuit het gezichtspunt van de werkgelegenheid zullen moeten worden beoordeeld. Is de financiële draagkracht van de gemeenten, onder de oude regeling, inderdaad een belemmering voor de realisering van de investeringen, dan zal de druk op de omvang van de investeringen en dus op de werkgelegenheid blijven, tenzij de nieuwe regeling de gemeenten meer bewegingsvrijheid zal geven.

Tenslotte willen wij nog ingaan op de vraag in hoeverre een investeringsplan van betekenis is voor de beoordeling van de individuele investeringen. Waar in de gemeenten meestentijds de prikkel van de rentabiliteit ontbreekt (het evenwicht in de begroting vormt een zeer zwakke, hiermede enigszins te vergelijken, stimulans) en waar sociale en politieke motieven de strikt economische doorkruisen, vormt een zo kritisch mogelijke beoordeling van deze investeringen zeker geen overbodige luxe. Dit te meer, omdat de uiteindelijke beoordeling aan de raad is, welke, ondanks de commissies van bijstand, soms de nodige speciale kennis zal missen om tot een geheel verantwoorde conclusie te komen. Het is hierom van groot belang dat de raad zich bij zijn beslissingen omtrent de investeringen zal kunnen baseren op een plan, tot stand gekomen nadat de bedoelde investeringen door de commissie die het rapport samenstelt, met de hoofden van dienst, kritisch zijn besproken.

Trachten wij hierboven de betekenis van een gemeentelijk investeringsplan in het algemeen te schetsen, thans zal worden aangegeven op welke wijze en met welke resultaten in de gemeente Amersfoort tot een jaarlijks investeringsplan wordt gekomen.

Werkwijze investeringscommissie en opzet investeringsplan.

De in de gemeente Amersfoort ingestelde investeringscommissie bestaat uit de wethouders, de gemeentesecretaris, enige hoofdbambtenaren en twee economische adviseurs van het Nederlandsch Economisch Instituut. In de commissie zijn dus zowel het bestuurlijke en het ambtelijke als het „economische” element vertegenwoordigd. Een veelzijdige samenstelling, welke gezien de vele facetten, die aan het conglomeraat van investeringen zijn verbonden, noodzakelijk is. De commissie is permanent. Ieder jaar wordt een nieuw rapport voor de komende vijf jaren uitgebracht, welk rapport tegelijk met de begroting door burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad wordt overgelegd.

Voor het opstellen van een schema van uit te voeren werken is de commissie uiteraard in de eerste plaats afhankelijk van de opgaven van de hoofden van dienst. Zij wendt zich daartoe ieder jaar tot deze functionarissen met het verzoek bij haar de investeringsplannen voor de komende vijf jaren — per object — in te dienen. De hoofden van dienst kunnen zich daarbij baseren op de hun door de commissie verstrekte gegevens omtrent de verwachte toeneming van de bevolking, de vermoedelijke omvang van de woningbouw; het aantal leerplichtige kinderen, enz. Deze gegevens kunnen worden verstrekt, dank zij sociaal-

economische onderzoekingen, waarvan het basisonderzoek jaarlijks wordt aangepast aan eventueel gewijzigde omstandigheden. De resultaten van deze werkzaamheden worden ook hierdoor een integrerend onderdeel van het gemeentelijk beleid.

De omschreven werkwijze geeft de hoofden van dienst een extra stimulans zich regelmatig te bezinnen op de vermoedelijke gang van zaken in hun bedrijf in de naaste toekomst. Te belangrijker omdat zij hierbij hun plannen kwantitatief moeten omlijnen en zich nauwkeurig rekenschap moeten geven van de rentabiliteit der voorgestelde projecten. In vele gevallen een niet eenvoudige opgave. Toen de commissie dan ook voor de eerste maal een beroep deed op de medewerking van de diensthoofden, werd in menig geval de verzuchting geslaakt, dat meer gegevens werden gevraagd dan een bedrijfsdirecteur in staat was te verstrekken. In de loop der jaren is echter gebleken dat de betekenis van het jaarlijks opstellen van een investeringsschema niet in de laatste plaats daarin is gelegen, dat de hoofden van dienst zich er steeds meer op gaan instellen enige jaren vooruit te zien, hetgeen ook bij de dagelijkse leiding van het bedrijf zijn vruchten afwerpt.

De voorstellen van de bedrijfsdirecteuren worden door de commissie een voor een onder de loupe genomen en voor zover nog nodig op elkaar afgestemd. De bij de commissie naar aanleiding van de ingediende opgaven gerezen vragen worden met het betrokken diensthoofd besproken, waarbij de mérites van iedere investering zo goed mogelijk worden getoetst. Op deze wijze ontstaat tenslotte een overzicht van alle investeringen, welke uitgaande van een redelijke voorziening in de behoeften van de bevolking, in de komende vijf jaren, noodzakelijk worden geacht.

Met het oog op de handhaving van het evenwicht in de begroting in de toekomst stelt de investeringscommissie zowel voor de algemene dienst als voor de bedrijven en diensten een budgetaire prognose voor het vijfjarige tijdvak op.

In het kort komt de gevolgde werkwijze hierop neer, dat de commissie zich van iedere begrotingspost afvraagt welke veranderingen deze in de loop der jaren vermoedelijk zal ondergaan. Hiertoe worden deze posten gesplitst in: 1. niet veranderende posten; 2. systematisch veranderende posten; 3. niet-systematisch veranderende posten (incidenteel voorkomend).

De posten uit de eerste categorie worden ieder jaar ongewijzigd opgenomen, die uit de laatste categorie worden opgenomen voor het speciaal op het betrokken jaar betrekking hebbende bedrag.

Meer moeilijkheden levert de tweede groep van posten op. Ten einde de berekeningen niet te ingewikkeld en te tijdrovend te maken, worden de tot deze categorie behorende posten aan een beperkt aantal basisgegevens gerelateerd, waartoe deze groep gesplitst wordt in enerzijds posten, welke met hetzij reeds gedane, hetzij toekomstige investeringen verband houden, anderzijds posten, waarvan de omvang afhankelijk is van resp. de bevolkingsgroei, de woningbouw en de toekomstige schoolbevolking. De omvang van de posten, verband houdende met de toekomstige investeringen, wordt bepaald met behulp van het investeringsoverzicht. De omvang van de posten in de overige groepen wordt, uitgaande van de begroting over het jaar, dat vooraf gaat aan het vijfjarig tijdvak, bepaald met behulp van de genoemde relatiegrootheden.

Zodoende wordt uiteindelijk een overzicht verkregen van:

1. de begrotingssaldi zonder verwerking van de lasten van de voorgenomen investeringen;
2. de begrotingssaldi inclusief de lasten van deze investeringen.

Bij dit alles wordt uitgegaan van het bestaande verzorgingsniveau van de gemeente, wat betreft culturele en so-

ciale zorg, alsmede de volksgezondheid. Gemakshalve wordt geen stijging van het niveau in de komende jaren verondersteld, hoewel deze zeker niet ondenkbaar is.

Volledigheidshalve zij verder nog opgemerkt, dat bij de berekening van de uit het plan voortvloeiende gevolgen voor de gewone dienst van de gemeentebegrotingen in het vijfjarig tijdvak zo goed mogelijk rekening wordt gehouden met de rentabiliteit der investeringen.

Betekenis en resultaten van het onderzoek.

Kort samengevat worden op grond van het jaarlijks onderzoek de volgende gegevens verkregen:

1. Een gedetailleerde opsomming per jaar van alle in het vijfjarig tijdvak noodzakelijk geachte investeringen.
2. De behoefte aan langlopende middelen in dat tijdvak.
3. Saldi der hoofdstukken van de begrotingen, indien niet tot uitvoering van enig in het plan opgenomen project zou worden overgegaan.
4. Gevolgen van de uitvoering van het plan voor de begrotingen.

Het is gebleken, dat deze gegevens met betrekking tot de toekomst en voor het college van burgemeester en wethouders en voor de gemeenteraad een waardevol hulpmiddel bij het bepalen van het te voeren beleid zijn.

Voor het eerstkomende jaar heeft het plan nog het voordeel, dat het in bepaalde opzichten een verder gaande informatie aan de gemeenteraad geeft dan de gemeentebegroting. Dit aangezien onder de huidige omstandigheden de investeringen slechts zeer ten dele in de kapitaaldienst van de (primitieve) begroting plegen te worden opgenomen.

Blijkens het onlangs verschenen rapport, betrekking hebbende op het tijdvak 1953/57, zal de gemeente Amersfoort in de komende jaren de navolgende bedragen aan langlopende middelen op de kapitaalmarkt moeten opnemen:

1953	11,1	mln gulden
1954	10,5	mln gulden
1955	10,—	mln gulden
1956	8,5	mln gulden
1957	12,5	mln gulden

Tenslotte nog een enkele opmerking over het beeld, dat het in Amersfoort opgestelde plan van de vermoedelijke financiële positie der gemeente in de naaste toekomst te zien geeft. Dit beeld is allerm minst rooskleurig, aangezien realisering van de bestaande investeringsplannen reeds zeer spoedig tot grote tekorten blijkt te leiden. Uitgaande van de huidige regeling van de voorziening in de financiële behoeften der gemeenten zullen de tekorten op de begroting ten minste bedragen in:

1953	f	150.000
1954	f	380.000
1955	f	610.000
1956	f	820.000
1957	f	1.110.000

Een der oorzaken van deze ongunstige ontwikkeling is naar alle waarschijnlijkheid gelegen in de huidige regeling voor de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten. Deze regeling beschouwt in het algemeen de omvang der in de gemeente aanwezige bevolking als bepalend voor de door de gemeente te verrichten uitgaven. De omvang der te verrichten investeringen hangt echter mede af van de snelheid, waarmede een gemeente, naar men verwacht, in de toekomst zal groeien. Voor de hoogte der uitgaven is dan niet alleen bepalend de bestaande bevolkingsomvang maar ook de te verwachten toename van de bevolking. In het bijzonder voor de snelgroeiende gemeenten is dit een ongunstige stand van zaken. Weliswaar hebben zowel de algemene als de bijzondere uitkering uit het Gemeentefonds in de afgelopen jaren belangrijke procentuele verhogingen ondergaan, doch zulks doet niets af aan het uitgangspunt der huidige regeling. Het is dan ook te hopen, dat de door de commissie-Oud voor 1953 en volgende jaren ontworpen nieuwe regeling soepeler en meer gedifferentieerd zal blijken te zijn.

Amersfoort.
Rotterdam.

P. C. VAN STRAALEN.
C. VAN DEN BERG.

Pachtprijzen en eigenaarslasten in de landbouw

De pachtprijzen van landbouwgronden ondervinden de laatste jaren een toenemende belangstelling. Gezien de vele en velerlei, vaak tegengestelde belangen, die met het peil van de pachtprijzen gemoeid zijn, valt dit ook wel te begrijpen.

Voor een goede beoordeling van de stand van zaken en voor een juiste en rechtvaardige afweging van de verschillende belangen is een goede kennis van feiten onontbeerlijk. Grondmateriaal op dit terrein is voldoende aanwezig. Deze detailgegevens dienen echter in onderling verband te worden gezien en statistisch zowel als economisch op de juiste wijze te worden geïnterpreteerd. Verkeerde conclusies zijn anders onvermijdelijk. Helaas is dit reeds meermalen gebleken.

Het ontbreken van een afgeronde studie was aanleiding een onderzoek naar dit vraagstuk in te stellen. De voornaamste uitkomsten hiervan worden in het navolgende ter algemene oriëntatie medegedeeld, in de verwachting, dat zij kunnen bijdragen tot het voeren van een zakelijke gedachtenwisseling over dit belangrijke vraagstuk¹⁾.

De aard van de individuele eigendommen en pachtobjecten in de landbouw loopt sterk uiteen. Voor het verkrijgen van een algemeen inzicht is het niet nodig deze alle te bestuderen. Ter vereenvoudiging kan naar omstandigheden worden uitgegaan van een gemiddelde of

¹⁾ De aan de uitkomsten van het onderzoek verbonden conclusies blijven voor persoonlijke verantwoordelijkheid van de schrijver.

van een veel voorkomende toestand. Het is duidelijk dat de keuze in dit opzicht zodanig dient te zijn, dat de uitkomsten geacht mogen worden het algemene beeld zo goed mogelijk weer te geven. In verband hiermede werd het onderwerp van onderzoek als volgt nader vastgesteld:

- het onderzoek werd beperkt tot de akker- en weidebouw; de tuinbouw werd dus buiten beschouwing gelaten;
- de pachtprijzen van los land zijn buiten beschouwing gelaten; aangezien het landbouwbedrijf zonder hoeve niet is uit te oefenen, vormen de pachtprijzen van los bouwland en los grasland immers een vraagstuk van de tweede orde;
- de bedrijven zijn als geheel beschouwd en omvatten dus landerijen met bedrijfsgebouwen en woning;
- uitgegaan is van bedrijven van ongeveer 20 ha; de gemiddelde bedrijfsgrootte ligt in ons land bij 10 ha; voor de gemiddelde bedrijfsgrootte zouden (aangezien de afschrijvings- en onderhoudskosten der gebouwen bij kleine bedrijven per ha zwaarder drukken) hogere eigenaarslasten zijn gevonden; hier staat echter tegenover dat op de kleinere eigen bedrijven een deel van het onderhoud plaatsvindt door eigen mensen, hetgeen de lasten dan weer drukt;
- er is derhalve van uitgegaan dat het noodzakelijke onderhoud door derden wordt verricht; behalve op de kleinere eigen bedrijven is dit gebruikelijk;

- voor grondlasten en waterschapslasten en voor de bruto-pachtprijzen zijn de gemiddelden voor het gehele land bepaald;
- een inzicht in de situatie in een vooroorlogs- en een na-oorlogsjaar werd in eerste instantie voldoende geoordeeld; hiertoe werden gekozen 1938 en 1950; gezien het niet up-to-date zijn van alle statistieken en aangezien zich sinds 1950 geen fundamentele wijzigingen hebben voorgedaan, werd aan dit laatste jaar de voorkeur gegeven boven latere.

Een samenvatting van de eigenaarslasten wordt gegeven in tabel 1. Omtrent de afleiding dient in het kort het volgende te worden medegedeeld.

De onderhoudskosten van de gebouwen kunnen niet zonder meer uit de boekhoudcijfers worden afgeleid. Reeds voor de vooroorlogse-toestand is dit bezwaarlijk omdat men zich dan moet baseren op de boekhoudingen van eigen bedrijven, waar het loondeel van het onderhoud in eigen beheer bij de normale loonkosten van het bedrijf kan zijn geboekt. De na-oorlogse cijfers zijn nog moeilijker te interpreteren. Er is nl. aan de ene kant een neiging tot het uitstellen van onderhoud in verband met de sterk gerezen kosten, terwijl anderzijds er een noodzaak bestaat tot het inhalen van de achterstand in dit opzicht. Om deze redenen werd het oordeel van deskundigen omtrent de hoogte van de noodzakelijke onderhoudskosten gevraagd, waarna de zo verkregen cijfers getoetst werden aan de beschikbare boekhoudcijfers. Uit een en ander blijkt dat bedragen van f 5 per ha in 1938 en f 16 per ha in 1950 (index 330) redelijk kunnen worden geacht en eerder aan de lage dan aan de hoge kant zijn.

Ook de afschrijving kan niet aan boekhoudcijfers worden ontleend. Deze is namelijk gebaseerd op fiscale voorschriften en heeft dus plaats op basis van de historische kostprijs. Economisch zou een dergelijke wijze van afschrijven niet te rechtvaardigen zijn. Zij geeft evenmin de betekenis van het kapitaalgoed in het productieproces weer, als dat zij in staat stelt tot de vorming van een vervangingsfonds, waaruit t.z.t. de vervanging van de gebouwen kan worden gefinancierd. Gezien de sterke stijging van de bouwkosten, welke sinds de tweede wereldoorlog ongetwijfeld ook blijvend te zien zal zijn, staat bovendien vast dat uit het oogpunt van de vorming van vervangingsfondsen de vóóroorlogse afschrijvingen (zelfs indien ze op basis van de vervangingswaarde hadden plaats gevonden) achteraf te laag zijn geweest. Hiermede zal echter verder geen rekening worden gehouden. In verband dus met de onbruikbaarheid van de boekhoudcijfers, werd de afschrijving berekend uit opgaven van deskundigen omtrent de bouwkosten en de te verwachten levensduur. De bouwkosten bedroegen vóór de oorlog voor bedrijven van ongeveer 20 ha bij akkerbouwbedrijven f 540 — f 650 per ha en bij gemengde bedrijven f 650 — f 800 per ha. In 1950 waren deze kosten f 1.700 — f 2.000 per ha bij akkerbouwbedrijven en f 2.300 — f 2.700 per ha bij gemengde bedrijven. Gemiddeld kan men dus uitgaan van f 667 per ha in 1938 en f 2.200 per ha in 1950 (index 330). De levensduur van boerderijen kan zeer uiteenlopen. Men kan zeggen van 50 tot 100 jaar, afhankelijk mede van het onderhoud. Bij een onderhoudspost als boven aangehouden zou men volgens deskundigen kunnen rekenen op 75 jaren. De afschrijving wordt dan f 9 per ha in 1938 en f 30 per ha in 1950 (index 330).

De economisch meest juiste berekening van de brandverzekeringspremie is die uitgaande van de na afschrijving (in verband met de gemiddelde levensduur) resterende waarde op basis van de vervangingswaarde. Bij een premie van 3,5‰ komt men zo op f 1 per ha in 1938 en f 3 per ha in 1950.

De grondlasten kunnen uit cijfers van het Landbouw-Economisch Instituut voor de groepen van landbouw-

gebieden, worden berekend op gemiddeld f 5 per ha voor het gehele land in 1938. Nadien heeft zich een stijging voorgedaan tot 160 pCt of f 8 per ha.

De waterschapslasten in 1938 bedroegen, berekend op overeenkomstige wijze als de grondlasten, f 7 per ha. De stijging van de omslag bedroeg volgens de Statistiek der Waterschapsfinanciën van het C.B.S. van 1938 op 1950 bijna 200 pCt. Aangezien de prijsindex van de waterschapsuitgaven belangrijk hoger ligt (op ongeveer 300 pCt), kan bij een stijging van de omslag tot 200 pCt het onderhoud niet op dezelfde wijze behartigd worden als vóór de oorlog. Dit heeft moeten leiden tot het uitstellen van onderhoud en het interen van reserves. Beide factoren moeten als intering in rekening worden gebracht, zodat het verantwoord is de waterschapslasten op 250 pCt te stellen. Zij komen daarmee voor 1950 op f 18 per ha (250 pCt van f 7).

De rente van het gebouwenkapitaal dient, evenals de brandverzekeringspremie, te worden berekend uitgaande van het vermogen in gebouwen op basis van de vervangingswaarde. Bij een rentestand van 4 pCt bedraagt zij f 13 per ha in 1938 en f 35 per ha in 1950.

De verschillende eigenaarslasten kan men thans samenvatten.

TABEL 1.

Overzicht van de eigenaarslasten (gld/ha)

	1938	1950	1950 1938 = 100
Vervangingswaarde gebouwen ..	f 667	f 2.200	330 pCt
Vermogen in gebouwen	„ 333	„ 880	264 „
Onderhoud gebouwen	f 5	f 16	330 pCt
Afschrijving gebouwen	„ 9	„ 30	330 „
Assurantie gebouwen	„ 1	„ 3	264 „
Grondlasten	„ 5	„ 8	160 „
Waterschapslasten	„ 7	„ 18	250 „
Totaal (excl. rente gebouwen) ..	f 27	f 75	278 pCt
Rente gebouwen	f 13	f 35	264 pCt
Totaal (incl. rente gebouwen)	f 40	f 110	275 pCt

Met betrekking tot de pachtprijzen staan verschillende statistieken ter beschikking. Het juiste gebruik hiervan levert meer moeilijkheden op dan op het eerste gezicht lijkt. Voorafgaande aan het overzicht van tabel 2 zullen daarom deze verschillende bronnen worden besproken.

De vooroorlogse gemiddelde pachten kunnen worden afgeleid uit de statistieken der bedrijfsuitkomsten van de Directie van de Landbouw, welke zijn gebaseerd op gegevens der provinciale boekhoudbureau's. De hierin voorkomende gemiddelde pachtbedragen voor de verschillende landbouwgebieden zijn berekend door de totale gepachte oppervlakte voor elke groep van bedrijven te delen op het daarvoor betaalde totale pachtbedrag. De aldus gevonden pachten per ha zijn aangehouden als gemiddelde werkelijke of geschatte pacht voor het geheel (pacht en eigendom). Aangezien de gebouwen slechts voor ongeveer een vierde worden gepacht tegen de grond voor ongeveer de helft, hebben de pachtprijzen van los land een vrij grote invloed op de berekende pachtcijfers. Vóór de oorlog bestond er echter gemiddeld over het gehele land vrijwel geen verschil tussen de pachtprijzen van boerderijen en van los land, zodat hierdoor geen fout wordt veroorzaakt.

Het is in dit verband noodzakelijk er op te wijzen, dat men bij het bepalen van gemiddelden van pachtprijzen uit die voor een aantal kleinere gebieden, dient te wegen met de totale oppervlakten landbouwgrond (resp., wanneer het om de pachtprijzen van los bouwland of los grasland gaat, met de totale oppervlakten bouwland en grasland) in de betreffende gebieden. Dan krijgt men het gemiddelde peil van werkelijke of geschatte pachtprijzen. Weegt men met de gepachte oppervlakten, dan krijgt men de gemiddelde pachtprijzen van de gepachte gronden. Dergelijke

cijfers worden in sterke mate beïnvloed door de verhouding tussen pacht en eigendom in de verschillende gebieden, of door de aantallen verpachtingen in de verschillende gebieden in bepaalde jaren. Men zou dan tot de verkeerde conclusie komen dat de pachtprizen van los land voor de oorlog boven die van boerderijen lagen, alleen ten gevolge van het feit dat in bepaalde gebieden met veel verpachtingen van los land, de prijs van los land boven die van boerderijen ligt. Als voorbeeld moge worden gewezen op de Friese Bouwstreek, waar veel los bouwland wordt verpacht aan zgn. gaardeniers, die er feitelijk grove tuinbouw op uitoefenen.

Ook bij de interpretatie van de Statistiek der Pachtprizen van het C.B.S. dient men met het voorgaande rekening te houden. Deze statistiek geeft de pachtprizen volgens de nieuw afgesloten contracten. Men weegt bij het bepalen van gemiddelden uit deze pachtprizen wel met de oppervlakten der afgesloten contracten. Aangezien op de zeeleiggronden (bijv. Friesland en Zeeland) belangrijk meer pacht voorkomt dan op de zandgronden (bijv. Overijssel, N.-Brabant), wegen de gebieden met hoge pachtprizen zwaar bij het bepalen van gemiddelden. Dergelijke gemiddelden geven dan ook geen juiste indruk van het pachtpeil. Om deze reden vermeldt het C.B.S. in haar laatste pachtstatistiek geen gemiddeld landelijk pachtcijfer meer.

In tegenstelling tot de situatie vóór de oorlog is de na-oorlogse Statistiek der Bedrijfsuitkomsten van het Landbouw-Economisch Instituut geen bruikbare bron van pachtcijfers. Voor alle bedrijven, welke niet geheel worden gepacht, schatten de boekhoudbureau's thans n.l. de pachtprizen. Vanwege de verhouding eigendom: pacht betekent dit, dat ongeveer driekwart van deze pachtprizen geschat is. Gezien de grote verschillen welke mogelijk zijn, al naar gelang men zich bij het schatten richt naar de nieuwste contracten of naar de gemiddelde pachtprizen, kunnen de zo geschatte pachtprizen sterk uiteenlopen. Een betrouwbare maatstaf geven zij dus niet.

Wanneer men dus voor na-oorlogse jaren niet alleen het pachtpeil volgens de laatste contracten wil kennen, doch eveneens het gemiddelde werkelijke pachtpeil, dient men uit te gaan van de pachtprizen volgens de nieuwe contracten in een aantal jaren. Blijkens de Statistiek der pachtprizen van het C.B.S. worden jaarlijks voor gemiddeld ongeveer 9 pCt van de verpachte oppervlakte nieuwe pachtcontracten opgesteld. Aangezien hier, zij het weinig, dubbeltellingen in voorkomen ten gevolge van het feit, dat verschillende pachtcontracten om de drie jaren worden herzien, kan het gemiddelde werkelijke pachtpeil worden gevonden door het gemiddelde te nemen van het pachtpeil volgens nieuwe contracten in de laatste twaalf jaren.

Naast het pachtpeil volgens de laatste contracten en het gemiddelde pachtpeil is een andere maatstaf voor de hoogte der pachten het pachtpeil volgens de nieuwe contracten der laatste drie jaren. Volgens de huidige pachtwetgeving kunnen immers de contracten om de drie jaren worden herzien wat betreft de pachtprijs. Uit het voorgaande bleek, dat van deze mogelijkheid slechts op beperkte schaal gebruik wordt gemaakt. Vooral bij kleinere objecten zijn hiervoor wel reële oorzaken aan te wijzen, de kosten van de contractwijziging en de rompslomp van de toetsing maken een geringe verhoging van de pachtprijs immers niet aantrekkelijk. Feitelijk zouden deze beheerskosten onder de eigenaarslasten moeten worden verhaard. Het bestaan er van neemt echter niet weg dat het achterblijven van de werkelijke bij de toegestane pachten door de eigenaren had kunnen worden voorkomen. Daarom is het pachtpeil volgens de nieuwe contracten der laatste drie jaren wel de beste maatstaf voor de hoogte der pachten.

Niet in alle gevallen wordt in de ter goedkeuring aan de

Grondkamers toegezonden pachtcontracten de maximaal toegelaten pachtprijs opgenomen. Volgens een ruwe schatting van deskundige zijde zouden de pachtnormen momenteel een f 15²⁾ boven de vastgestelde nieuwe pachtprizen liggen. In het hiernavolgende overzicht wordt een alternatief vermeld, waarin dit tot uiting komt. Het zou echter niet juist zijn dit pachtpeil als doorslaggevende maatstaf te nemen. Ook bij het huidige systeem van pachtprisen-beheersing blijft een nauw contact tussen verpachter en pächter gewenst. Wegens de onzekerheid omtrent de toelaatbare pachten in het algemeen, en die van afzonderlijke objecten in het bijzonder, zou dit contact verder verslappen wanneer men in alle gevallen ter bereiking van de maximale pachtprijs deze door de Grondkamers zou laten vaststellen. Dit zou n.l. moeten geschieden door in alle gevallen een pachtcontract met abnormaal hoge pachtprijs ter goedkeuring voor te leggen, waarop de Grondkamer deze pachtprijs tot de maximaal toegelaten terugbrengt.

Wanneer men tenslotte nog rekening houdt met het onderhoud ten laste van de pachters, komt men tot het volgende overzicht van de verschillende alternatieven voor het pachtpeil. Zoals hiervoor reeds werd opgemerkt, kan men het pachtpeil volgens de nieuwe contracten der laatste drie jaren als de beste maatstaf voor de hoogte der pachten ten behoeve van de hier gemaakte berekeningen beschouwen.

TABEL 2.

Overzicht van de verschillende maatstaven voor het pachtpeil (gld/ha)

	1938	1950	1950 1938 = 100
Gemiddeld	f 69	f 82	119 pCt
Volgens nieuwe contracten der laatste drie jaren	" 72	" 91	126 "
Volgens nieuwe contracten van het laatste jaar	" 72	" 94	131 "
Volgens normen der laatste drie jaren	—	" 106	147 " ¹⁾
Volgens normen van het laatste jaar	—	" 109	151 " ¹⁾

¹⁾ T.o.v. f 72 in 1938.

Uit de gegevens van de tabellen 1 en 2 kunnen de rente van grond en gebouwen en, na aftrek van de rente van gebouwen, de netto-pacht worden berekend (tabel 3). Alleen op basis van de drie voornaamste maatstaven voor

TABEL 3.

Rente en netto-pacht (gld/ha)

	gemiddelde bruto-pacht		bruto-pacht volgens nieuwe contracten der laatste drie jaren		bruto-pacht volgens normen der laatste drie jaren
	1938	1950	1938	1950	1950
Bruto-pacht	f 69	f 82	f 72	f 91	f 106
Eigenaarslasten excl. rente gebouwen	" 27	" 75	" 27	" 75	" 75
Rente grond met gebouwen	f 42	f 7	f 45	f 16	f 31
Rente gebouwen	" 13	" 35	" 13	" 35	" 35
Netto-pacht	f 29	—f 28	f 32	—f 19	—f 4
Rente grond met gebouwen in pCt van vooroorlogse koopprijs (f 2.000/ha)	2,1 pCt	0,4 pCt	2,3 pCt	0,8 pCt	1,6 pCt

het pachtpeil is deze berekening uitgevoerd. Aangezien de bruto-pacht volgens de nieuwe contracten der laatste drie jaren voor ons doel de beste maatstaf is, zullen de hierop gebaseerde uitkomsten nader worden gezien.

²⁾ Wanneer men de door de Minister van Landbouw opgestelde landelijke normen (Ned. Staatscourant dd. 6 Februari 1952) vergelijkt met de pachtprizen volgens nieuwe contracten in de laatste jaren, lijkt een verschil van 15 per ha aan de hoge kant.

Vóór de oorlog kon men de gemiddelde koopprijs van boerderijen stellen op rond f 2.000 per ha. De vervangingskosten van grond met gebouwen lagen ongetwijfeld belangrijk hoger. Uitgaande van deze f 2.000 bedroeg vóór de oorlog het rendement 2,3 pCt. Buiten beschouwing latende, of de toenmalige brutopachten hoog of laag waren in verband met de resterende inkomens van de pachters, kan men vaststellen, dat het privaat-economische rendement van het grondkapitaal laag was.

De verklaring, dat een lage netto-opbrengst van het grondkapitaal normaal werd geacht, is ongetwijfeld mede deze, dat deze belegging bij uitstek als veilig werd beschouwd. „Modder is modder”, zegt men in Groningen. Wat er ook moegebeuren, de grond blijft. Daalt de waarde van het geld, dan stijgen de prijzen der producten. Daarmede stijgt ook de netto-opbrengst in guldens voor de verpachter, hetgeen de daling van de koopkracht van de gulden min of meer compenseert.

Deze verwachting, op grond waarvan het lage vooroorlogse rendement als redelijk werd geaccepteerd, is niet in vervulling gegaan. De waarde van het geld is gedaald, maar in plaats van te stijgen is de rente van grond met gebouwen zelfs gedaald van f 45 tot f 16 per ha. In 1950 bedroeg het rendement daardoor slechts 0,8 pCt van de vooroorlogse waarde ad f 2.000, terwijl men eerst bij een stijging boven 6 pCt (2,3 pCt vermenigvuldigd met de index van de kosten van levensonderhoud) aan „oorlogswinst” had kunnen denken. Na aftrek van rente voor het gebouwenkapitaal blijkt in 1950 een negatieve netto-pacht (—f 19 per ha) over te blijven.

In normale tijden is het alleen bij zorgvuldig beheer mogelijk een in grond belegd bezit in stand te houden. Gezien het lage rendement behoeft dit geen nadere toelichting. Ook zonder prijswijzigingen zou dit na de oorlog nog aanzienlijk moeilijker zijn geworden door de hogere tijdelijke en blijvende fiscale lasten. Het is duidelijk, dat

de daar bij komende daling van het rendement, niet alleen reëel doch zelfs nominaal, de verpachters in een zeer moeilijke positie heeft gebracht. Niet alleen is verdere kapitaalvorming onmogelijk. Voor zover men de inkomsten uit dit bezit voor het levensonderhoud niet kan ontberen, heeft er intering plaats, zowel financieel (door het aanspreken van voor vervanging en onderhoud bestemde gelden) als materieel (doordat grond en gebouwen dienstevolg niet op peil gehouden kunnen worden). Blijkens enquêtes in enkele provincies kan men de achteruitgang van de toestand der gebouwen in de praktijk duidelijk waarnemen.

Er is nog een ander aspect van deze zaak. Het aantal boeren, dat volledig pachter is, kan men globaal stellen op eenvierde van het totale aantal. De overige driekwart heeft driekwart van de gebouwen en de helft van de grond in eigendom; eenvierde gedeelte van de grond wordt door deze groep dus bijgepacht. Het is na de oorlog gebruikelijk geworden de inkomens der boeren alleen te beoordelen op basis van pachtbedrijven; hierbij wordt dus voor geheel of ten dele eigen bedrijven de pacht geschat. Het is duidelijk, dat op deze wijze voor driekwart van de boeren te hoge ondernemersinkomens worden berekend. Bij hun inkomensberekening is immers onvoldoende met een vergoeding voor het vaste kapitaal rekening gehouden. Hierdoor zijn ook de eigen boeren, zij het in mindere mate dan de verpachters, in een moeilijke positie gekomen.

Het heeft weinig zin om na te kaarten over wat is geweest. Ongetwijfeld waren er belangrijke argumenten van algemeen belang om na de oorlog de vergoeding van het vaste kapitaal in de landbouw tijdelijk beperkt te houden. Uit de in deze bijdrage afgeleide cijfers blijkt echter duidelijk, dat zowel de redelijkheid als de instandhouding van ons grond- (en gebouwen-) kapitaal het wenselijk maken binnen afzienbare tijd de grondeigendom uit de sfeer van de „vergeten groepen” te brengen.

¹s-Gravenhage.

Ir H. KOORNNEEF.

London (1948)	Osaka (1950)	Buxton (1952)
en		
Parijs (1950)	London (1951)	Amsterdam (1952)

als ontmoetingsplaatsen voor de internationale en de Westeuropese katoenindustrie

Steeds veelvuldiger worden de berichten over internationale besprekingen — steeds veelomvattender de verslagen — steeds wanhopiger misschien ook de in- en outsiders bij het aanschouwen van deze nieuwe vaklectuur, die zij om „bij te blijven” moeten verwerken.

In het besef van de vloek van deze tijd, nl. het gebrek aan rust om alle rapporten, verslagen en beschouwingen grondig te kunnen verwerken, in het besef ook van het gevaar, dat, door een al te zeer toegeven aan het „langdradige” — het textielvak nu eenmaal eigen —, de bomen het gezicht op het bos wegnemen, zullen wij trachten in een beknopte nabespeking enkele resultaten weer te geven van de twee conferenties van katoenfabrikanten, die de laatste maanden in Engeland en in ons land werden gehouden.

BUXTON (September 1952).

Wij achten ons ontslagen van de taak deze conferentie

te moeten inleiden, gezien het feit, dat onze voorstudie als bijlage bij „E.-S.B.” van 10 September 1952 werd opgenomen. Zelfs hadden wij er bijna geheel het zwijgen toe gedaan, nadat de pers zoveel aandacht aan Buxton bleek te hebben geschonken.

En toch, als men dan later uit opmerkingen van toeschouwers hoort, hoe scheef de voorstelling is, die sommigen zich over het wezen van deze bijeenkomst hebben gemaakt, dan wordt men al gauw tot zulk een korte nabespeking, als wij hier hopen te geven, geforceerd.

Als ondertitel hadden wij voor deze paragraaf nog het beste kunnen kiezen „Over bergen en muizen”. Waar wij, fabrikanten, in Buxton nl. een bescheiden begin van internationale samenwerking beoogden, meenden sommige persorganen er bij voorbaat een Mont Blanc te mogen zien verrijzen.

Welnu, toen eenmaal de geesten zich op een spectaculaire gebeurtenis hadden voorbereid, mocht de berg natuurlijk

per se geen muis baren en werd het vooraf verwachte, bescheiden diertje tot een groteske figuur opgeblazen.

Wat toch was de bedoeling van deze conferentie? Niets anders dan een streven van alle belanghebbenden bij de internationale handel in katoenen manufacturen eens aan één tafel zich te verenigen en daar twee hoofdproblemen te bespreken. Allereerst het verontrustende verschijnsel van een ten opzichte van de wereldconsumptie en, wat erger is, ten opzichte van de aanwezige verwerkingscapaciteit steeds krimpende wereldmarkt voor katoenen goederen. Daarnaast, hoe dit pessimisme verwerkende verschijnsel mogelijk zou zijn weg te nemen.

Van de aanvang af besefte echter iedere deelnemer, dat men slechts met fabrikanten en hun adviseurs zou overleggen. Op een conferentie bestaande uit louter industriëlen kon nimmer enige maatregel getroffen worden of overeenkomst aangegaan, die een aanpassing van het internationale aanbod aan de vraag kon bewerkstelligen. Nòch een verdeling van een koek, nòch een aanhalen van de buikriem — een inkrimpen van de productie — lag dus in de bedoeling.

Tot zover de instelling der deelnemers. Helaas echter heeft de grote aandacht, die deze bijeenkomst speciaal in Engeland en Japan trok, bij velen de mening doen postvatten, dat er nu maar ineens naar een concrete oplossing van de twee gestelde problemen moest worden gezocht. Dit „wereldkatoenparlement” zou dus *het* verlossende woord moeten spreken.

Dit gaf weer aanleiding tot het ontstaan en verder kweken van bepaalde positieve en negatieve sferen, welke de gastes van enkele delegatieleden ongetwijfeld hebben beïnvloed.

En toch is het goed, voordat wij de verkregen resultaten weergeven, met klem te hoog gespannen verwachtingen tegen te spreken. Vooral omdat wij anders tevens ten onrechte een afkeurend vonnis zouden vellen over de werkzaamheid van de gedelegeerden. „Als dan zo weinig positiefs verkregen werd, is er zeker ook niet veel gewerkt” is men immers geneigd om aan te nemen!

Men beschouwe echter eerst even de organisatie en de werkwijze van dit congres. Men komt dan al gauw tot andere gedachten. Bovendien is het nuttig te weten waar en door wie werd vergaderd.

Na een inleidende ceremonie in de Incorporated Accountants Hall in London (17 September), verenigden zich 5 delegaties in Buxton en wel de vertegenwoordigers (geassisteerd door secretarissen, adviseurs, statistici, tolken, etc.) van Japan (22 personen sterk), Engeland (20), Continentaal West-Europa (14), Amerika (13) en India (6).

Daar elk precedent voor een dergelijke veelomvattende bijeenkomst van ruim 70 gedelegeerden ontbrak, was het begin moeilijk. Toch slaagde men er na enige aarzeling in de zeven dagen, die ter beschikking stonden, vrijwel zonder rustpauze te gebruiken om de agendapunten af te handelen.

Wij zullen de lezer niet vermoeien met een omschrijving van de werkwijze der verschillende sub-commissies, doch hier volstaan met de opsomming van datgene, wat o.i. als de kernpunten van het bereikte mag worden genoemd.

In de eerste plaats achten wij het van grote betekenis, dat voor het eerst in de historie alle belanghebbenden bij de internationale handel in katoenen manufacturen in één conferentie werden verenigd om van gedachten te wisselen. Alleen zij, die de sfeer, waarin de uiterst openhartig gevoerde onderhandelingen plaatsvonden, hebben mogen beleven, kunnen de waarde van dit feit enigszins bij benadering schatten.

In dit grote gezelschap nu werd volledig overeenstemming bereikt over de zienswijze op de ontwikkeling van de wereldmarkt op kort zicht. Men raamde de afzet in

1953 nl. niet hoger dan die in 1951 en achtte het een goede prestatie als men gezamenlijk 5½ mrd sq.yds. aan katoenen weefsels zou weten te exporteren.

Ook over een tweede schatting was men het volkomen eens. Algemeen erkende men, dat de wereldcapaciteit aan spinnillen en weefgetouwen meer dan voldoende was om aan de zich thans manifesterende vraag te voldoen.

De motieven, waaraan deze conclusie was ontleend, sproten voort uit de ramingen, die de verschillende delegaties maakten omtrent het aandeel, dat zij voor zich in deze wereldhandel hoopten te kunnen bemachtigen. Om dit te kunnen aantonen volgen hier enkele cijfers.

Een vergelijking van de wereldexport van katoenen weefsels in de periode 1949/1952 met een samenvatting van de ramingen der delegaties over het jaar 1953¹⁾.

	(mln square yards)				
	1949	1950	1951	1952 (gedeeltelijke raming, nl. 2 x de cijfers over Jan./Juni)	1953 (raming van iedere delegatie afzonderlijk)
India	466	1.109	776	550	1.000
Japan	744	1.088	1.082	926	1.100
Ver. Konink- rijk	904	822	865	746	1.350
Ver. Staten .	898	560	809	777	725
West-Europa	1.496	1.685	1.867	1.724	1.700
	4.508	5.264	5.399	4.723	5.875
Overige landen . .	102	82	122	97	120
	4.610	5.346	5.521	4.820	5.995

¹⁾ Exclusief directe exporten naar landen achter de ijzeren en bamboegordijnen.

Een vergelijking van de kolommen 1951 en 1953, of wel de raming van het verbruik en het aanbod in het volgende jaar moet dus wel tot de conclusie leiden, dat de noodzaak om de capaciteit nu eens flink uit te breiden bepaald niet bestaat.

Gaan wij iets dieper op de raming van de verschillende delegaties voor 1953 in, dan treft ons weliswaar het optimisme van India; toch zien wij hoe dit land, waar de katoenindustrie dikwijls het staatsdirigisme heeft leren kennen, reeds in 1950 meer dan 1 mrd sq.yds. heeft geëxporteerd. Capaciteit en afzetorganisatie zijn dus zeker aanwezig.

Sterker nog treft ons het Engelse cijfer, dat een gedurfd 56 pCt meer afzet in 1953 in verhouding tot 1951 vertoonde. Zij, die weten met hoeveel moeilijkheden een dergelijke spectaculaire „come-back” gepaard kan gaan, zullen begrijpen, dat deze raming nogal wat stof deed opwaaien. Eerlijkheidshalve moeten wij echter toegeven, dat het Engeland van vóór de oorlog nog vrij wat hogere cijfers toonde²⁾.

Bezien wij de raming dus uit die milde gezichtshoek, dan past misschien alleen enige critiek op het tempo van opvoering. Een cijferreeks als bijv.: 950 (1953)-1.150 (1954)-1.350 (1955) zou o.i. een elegantere serie van streep punten hebben gevormd. Zeker, wij weten dat dit een weinig op gegoochel met cijfers lijkt, doch het tweede doel, dat door sommigen — al of niet terecht — achter deze raming werd gezocht, nl. een doelbewust streven om nu eindelijk eens met het pessimisme in Lancashire te breken, zou dan ook beter bereikt zijn.

Tot dusver was er slechts sprake van de raming op het kortst mogelijke zicht. De cijfers van Japan, de Verenigde Staten en West-Europa gaven althans voor 1953 weinig reden tot commentaar.

Men heeft zich echter ook wel verder van huis gewaagd, zij het eerst nog wat schoorvoetend, nl. tot in de jaren 1954/55. Fabrikant als men was, voelde men toch al dadelijk een zekere schroom om zelfs al 3 jaar van huis te gaan.

In plaats van over „estimates” werd daarom geksch-

²⁾ 1936/39 gemiddeld 1.719 mln sq.yds.

rend gesproken over „guesstimates”. Sommigen, als Japan en tot op zekere hoogte West-Europa, construeerden nl. hun aanspraken op de denkbeeldige koek mede uit hoofde van de eisen van hun nationale economie. Het viel daarbij op, dat talloos vele argumenten van de leden der verschillende delegaties elkaar eigenlijk aardig dekten. Kortom, veel betekenis mag men niet direct aan de meer globale ramingen over 1954/55 hechten en toch brengen ook deze cijfers één belangrijk punt naar voren, nl. dat geen enkel land zich er ooit meer op kan beroepen, dat het zich, bij een te grote uitbreiding van de capaciteit na September 1952 nog in een periode van „blind investment” waande. In-vesteert men nu nog teveel geld in spullen en looms dan moet men eenvoudig ziende blind zijn geweest. Een vergelijking van de onderstaande tabel met de cijfers, die ons in de vorige tabel de afzet over 1953 voorspelden, zegt in deze genoeg.

Ramingen voor de wereldexport van katoenen weefsels in de periode 1954/1955.

(mln square yards)

	1954	1955	Opmerkingen.
India	1.000	1.000	Raming 1953 gehandhaafd.
Japan *)	1.500	1.600	„guesstimate”.
Ver. Koninkrijk	1.350	1.350	Raming 1953 gehandhaafd.
Ver. Staten ..	800	900	O.i. relatief nog de meest reële raming.
West-Europa	2.000	2.000	Enigszins „onder protest”, daar men zich eigenlijk liever niet tot een raming verder gaande dan 1953 gedwongen zag.
	6.650	6.850	

Als er dus ooit sprake van is, dat de wereldmarkt zich zal verruimen, zijn er vele ervaren gegadigden!

Ten slotte de ramingen op zeer lang zicht. Terecht verdiepte men zich hier niet zo zeer in concrete cijfers. Deze zouden immers volmaakt irreal worden. Veeleer maakte men zich bij deze toekomstbeschouwing volkomen los van het pessimisme van de inkrappende wereldmarkt en zocht men naar middelen om zich uit dit keurslijf los te worstelen. Hoe dus niet alleen aan dit euvel paal en perk te stellen, doch ook hoe zich in te denken in een periode van een sterk uitbreidende consumptie. Het lijkt allemaal wat onwezenlijk en toch, als men de cijfers per capita consumptie van katoenen vezels eens analyseert ⁴⁾ en ziet, hoe een terugkeer tot het vooroorlogse verbruik in Azië een extra export van 4.686 mln sq.yds. mogelijk maakt ⁵⁾, geeft dit wel te denken.

Tal van problemen kwamen bij deze studie ter sprake. Van de monetaire en politieke vraagstukken, hoe belangrijk ook, heeft men zich in Buxton onder het motto „Schoenmaker hou, je bij je leest” wijselijk verre gehouden. Wel echter kwamen al die elementen onder de loupe, die er toe mede kunnen werken om de prijzen van de eindproducten te verlagen en althans langs die weg de consumptie van de „on the margin of consumption” levende massa's te stimuleren. Met name het niveau van de katoenprijzen, de modernisering van het machinepark, de vergroting van de integratie, de opvoering van de specialisatie, het doen ontstaan ook van grotere markteenheden met de kansen op een verdere specialisatie en standaardisatie, etc.

Kortom, allen die het fascinerende van deze gedachtenwisseling hebben kunnen meemaken, weten, dat onze opsomming bij lange na niet volledig is geweest. Ontbreekt ons normaliter de tijd tot lezen, nog veel moeilijker echter is het de tijd tot schrijven vrij te maken. Wij volstaan daarom, in een ietwat egocentrische bui, nog op één belangrijk facet te wijzen, nl. het ontstaan van de Continentaal Westeuropese Club.

Voor het eerst immers nam deze groep als één delegatie aan de discussies deel. Voor het eerst heeft men daardoor

beseft, hoe belangrijk het Continent op het gebied van de export van katoenen manufacturen is. Voor het eerst mogen wij ten slotte wel bekennen was hier een „Uniting West-European cotton textile group” in actie.

AMSTERDAM (October 1952).

Wij zeggen „voor het eerst”. Want wèl verenigden de katoenfabrikanten van 10 O.E.E.C.-landen zich reeds in 1950 in Parijs en in 1951 in Londen, doch van een bepaalde eenheid was toen nog geen sprake. Het doel van deze besprekingen was om, na een periode van dollaren katoenschaarste dank zij de Marshall-hulp gezamenlijk te zijn doorgeworfeld, ook eens over andere problemen van gedachten te wisselen.

Als de allerbelangrijkste kwamen daarbij naar voren de mogelijkheid van een integratie van de Westeuropese textielmarkt ⁶⁾ en het zich daardoor beter geschraagd voelen in de strijd op de internationale markt.

Wat dit laatste punt betreft behoeven wij na ons verslag over Buxton niet in herhalingen te vervallen. De groep Europeanen van het Continent werd daar, onder het spervuur van enkelen die zich moeilijk vertrouwd maakten met de lijflijke aanwezigheid van de steeds als „other countries” aangeduide groep naamlozen, zeer dicht tot elkaar gebracht. Het is echter gemakkelijker zich in het negatieve, in de afweer, te verenigen dan in het creatieve. Vandaar ook het belang, dat vrijwel alle delegatieleden van West-Europa hechtten aan de reeds maanden vooraf gefixeerde 3de ontmoeting van de zgn. West-Europa Club, die op 23 en 24 October in Amsterdam werd gehouden.

Allereerst waren daar op uitnodiging van de Nederlandse Vereniging Katoen-, Rayon- en Linnenindustrie aanwezig alle personen, die in Buxton deel hadden uitgemaakt van de Continentaal West-Europa-delegatie. Verder waren natuurlijk ook de Engelse collega's aanwezig, hadden verschillende landen hun delegaties aanmerkelijk versterkt en waren ten slotte hier ook de Noren van de partij ⁷⁾. In totaal rekende men met ongeveer 40 gedelegeerden.

Voor een goed begrip moge dienen, dat deze derde mijlpaal op de ongetwijfeld zeer lange weg, die misschien nog eens via een „uniting” naar een „united” West-Europa op textielgebied zal leiden, in los verband bereikt werd. Niemand voelt er momenteel voor om verder te gaan dan dit contact tussen de landelijke organisaties, waarbij elk organiserend land tijdelijk als het voorbereidende secretariaat fungeert.

Krachtige decisies kan men uit dit tasten en voelen moeilijk geboren zien worden. En dit zeker niet daar vooralsnog veel cijfermateriaal geschift en gerangschikt moet worden, voordat men alle cijfers betreffende capaciteit, productie, import en export onder dezelfde noemer gebracht heeft.

Ten slotte moet ook dit werk groeien. Weliswaar geldt hier: „l'appétit vient en mangeant”, maar oh wee als men zich overeet door in 10 uur 8 agenda-punten af te handelen.

Welke waren deze punten dan wel? Allereerst natuurlijk de resultaten van de Buxton Conferentie, die in dit milieu op een veel meer ongedwongen wijze besproken konden worden dan op de slotzitting in Buxton zelf. Na al datgene, wat wij hier reeds over geschreven hebben, behoeven we dit punt niet nader uit te werken.

In de tweede plaats en dit vormde eigenlijk de hoofdschotel: het probleem van de integratie van de Westeuro-

³⁾ Japan had ook voor 1953 een hogere „guesstimate” gesteld, nl. 1.400 mln sq.yds. Het raamde echter in 1953/54/55 in feite slechts iets in de orde van grootte van 1.100, 1.200, 1.300 mln sq.yds. te kunnen exporteren.

⁴⁾ „Per capita fibre consumption”, F.A.O. Bulletin nr 12, Rome, Januari 1952.

⁵⁾ 781 miljoen inwoners; van 13 naar 19 yds. per capita.

⁶⁾ Vermoedelijk zal men zich bij een dergelijke integratiepoging ook tot de wol-, de rayon-, de rayonvezel-, de hennep- en de linnenverwerkers moeten wenden. Vandaar dus: textielmarkt!

⁷⁾ De Denen waren helaas verhinderd. Anders was het totaal der landen weer op 10 gekomen, juist zoals in September 1951 in Londen.

pese textielmarkt. Of beter misschien: het complex van vraagstukken, dat hiermede verband houdt.

De textiel productivity-teams, die met regelmatige tussenpozen van het Continent uit naar de Verenigde Staten worden gezonden, komen alle zonder uitzondering onder de indruk van de grote voordelen, die de specialisatie en de standaardisatie in dat land kunnen bieden.

Ondanks de hoge lonen blijken de Amerikanen dikwijls in staat te zijn het op de wereldmarkt tegen productiecentra met relatief veel lagere arbeidskosten op te nemen. In theorie zou een Europese markt met 240 miljoen inwoners toch zeker dezelfde voordelen kunnen bieden als de Verenigde Staten met hun 150 miljoen binnenlandse afnemers.

Niet alleen zouden daardoor meer goedkopere katoenen weefsels binnen het bereik van de Europese consumenten kunnen worden gebracht, doch nog belangrijker is, dat men dan tevens een betere basis zou verkrijgen voor de strijd op de wereldmarkt. Immers, dáár alleen ligt de mogelijkheid voor West-Europa om haar positie te verbeteren. Vergeten wij niet, dat de reeds genoemde export van West-Europa van 1.700 mln yards uiteenvalt in 500 mln yards intra- en nog altijd minstens 1.200 mln yards extra-Europese handel! Met dit cijfer staat Continentaal West-Europa nog steeds dicht bij de top.

Het grootste struikelblok om dit doel te verwezenlijken is echter het feit, dat de vrije omwisselbaarheid van de meeste Europese valuta's wordt belemmerd door kunstmatig gevormde wisselkoersen, hetwelk uiteindelijk bij hevige storingen kan leiden tot de noodzaak langs onnatuurlijke weg weer de importen te beperken.

Eigenlijk voelde men het tijdens de besprekingen dikwijls zo, dat het bereiken van een oplossing voor de vele monetaire problemen West-Europa veel sneller tot een geïntegreerde markt zou brengen dan welk moeizaam geleidelijk slechten van de vele uiteenlopende tariefmuren ook.

Hoewel er voor de bespreking van dit gecompliceerde onderwerp enkele zeer goede statistische overzichten waren samengesteld, hadden de delegaties toch algemeen de behoefte om dit cijfermateriaal nog eens aan te vullen met de gegevens over 1952 en dan te zien of reeds in de ontwikkeling gedurende 1950/51/52 bepaalde trends te bespeuren vielen, die het zoeken naar een praktische uitweg mogelijk maakten.

Daarnaast zal bestudeerd worden of de voordelen, die men in de Verenigde Staten van een grote markteenheid kan verkrijgen, ook op de Westeuropese toestanden van toepassing zijn. Werkelijk vraagtekens nog te over!

Behalve de twee genoemde hoofdproblemen werden tal van andere vraagstukken aangeroerd, zoals de aanvraag tot toetreding van Japan tot de G.A.T.T. en de maatregelen gewenst om te voorkomen, dat de Westeuropese markt van veredelde weefsels onnodig zou worden verstoord door het verwerken van grey's, die buiten deze sfeer (en dus ook tegen kosten, die op een afwijkend niveau liggen) zijn gefabriceerd.

Meer positief klonken de geluiden over de propaganda voor het verbruik van katoen in de ruimste zin en het onderling uitwisselen van veel statistisch materiaal. Om beide punten uit te werken zullen in de komende twee maanden enkele propagandisten en statistici uit de katoenindustrie bijeen komen teneinde te pogen op deze gebieden iets concreets tot stand te brengen.

Wat de grondstofpositie betreft kwam ook het werk van de International Cotton Advisory Committee ter voorbereiding van een Cotton-Agreement ter sprake. Daar in Amsterdam een uiterst belangrijke groep katoenverbruikers bijeen was, bleek het zeer nuttig te zijn over dit

veel omstreden probleem te discussiëren. Men was algemeen van mening, dat grote waakzaamheid bij dit dreigend Regeringsingrijpen geboden was.

Als wij ten slotte nog noemen de bespreking van de wijze, waarop dit toch nog betrekkelijk jonge, spontane overleg moet worden voortgezet, dan behoeft het geen betoog, dat de discussies eigenlijk ontijdig moesten worden afgebroken. Gezien ook de betrekkelijk korte tijd van voorbereiding was het moeilijk om tot concrete in schrift opgestelde resoluties te komen.

Moeten wij dit betreuren? O.i. zeker niet. Uiteindelijk is de weg, die wij in West-Europa moeten gaan, nog zeer lang. Hoewel de vergaderfrequentie op het Continent tweemaal⁸⁾ zo groot is als in de internationale Club, blijkt het moeilijk ieders gedachten te richten op de wijze, waarop de monstermarkt van 240 miljoen potentiële kopers te verwezenlijken zou zijn. Bovendien, dit spel is voor sommigen niet zonder gevaar. Men denke eens aan de trek van de textielindustrie der New-England States naar het Zuiden; men houde ook de recente Beneluxperikelen in het oog.

Vergeten wij echter niet, dat in de West-Europa kring het bereiken van een zeer goede onderlinge verstandhouding dikwijls nog veel en veel waardevoller kan zijn dan het nu reeds doen aannemen van welke schoonklinkende resolutie ook.

Welnu, wat het verbeteren van dit onderlinge contact betreft geloven wij, dat Amsterdam in geen enkel opzicht tekort is geschoten. Ondanks de zich soms wel eens manifesterende onderlinge verdeeldheid van opinie was de persoonlijke instelling van practisch alle 40 deelnemers zó bijzonder prettig, dat er op dit punt onder de 9 à 10 samenwerkende landen geen enkele twijfel heeft bestaan.

Het is een jaar geweest van drukke internationale besprekingen. De meeting van de I.C.A.C. in Rome (Mei), de London-Buxton conferentie (September) en tot slot de bijeenkomst van de West-Europa Club (October), zij alle volgden elkaar met slechts weinige rustweken op. Dikwijls zelfs was er teveel van het goede en moest het werk te haastig gebeuren of was het noodzakelijk veel terug te wijzen voor nader onderzoek.

Voor één ding, nl. voor de opbouw van persoonlijke contacten, was deze drukke periode echter alleen maar gunstig. Vergissen wij ons niet, dan lag hierin zelfs bepaald een climax met het accent op een laatste samenzijn in het historische Muiderslot bij Amsterdam.

De fabrikanten zijn thans allen weer in hun bedrijven teruggekeerd. De dagelijkse onderlinge strijd is weer begonnen. Zij voeren deze thans met een veel groter besef voor elkanders moeilijkheden en meningen. Bovendien bereiden de secretariaten van de verschillende landelijke organisaties nu alweer de stof voor, die een volgende maal besproken moet worden. De materie, die zo velen intens bezighoudt, nl. de voordelen van de grote markteenheid binnen het geïntegreerde Westeuropese afzetgebied; voordelen die zo bitter nodig zijn bij de strijd om het bestaan op de internationale textielmarkt.

Mochten er later nieuwe ontmoetingsplaatsen aan de in de aanhef van dit artikel genoemde worden toegevoegd en mocht daar dezelfde prettige sfeer van open en ruiterslijk overleg over internationale en over specifiek Westeuropese textielproblemen heersen als tijdens de laatste maanden in Buxton en Amsterdam, dan kunnen wij met vertrouwen de verdere resultaten van dit onderling overleg afwachten.

Almelo.

Dr W. T. KROESE.

⁸⁾ Zie de titel: London / Osaka / Buxton met 2 jaar interval
Parijs / London / Amsterdam met 1 jaar interval.

INGEZONDEN STUK

Het vraagstuk van het toerwagenbedrijf in Nederland

Dr J. Ch. W. Verstege te 's-Gravenhage schrijft ons:

Met belangstelling nam ik kennis van de inhoud van het artikel onder bovenstaande titel gepubliceerd in „E.-S.B.” van 17 en 24 September 1952. Het heeft mij echter getroffen dat voor zover hierin cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek worden vermeld, deze ontleend zijn aan de Maandstatistiek van verkeer en vervoer. Ter aanvulling van de hierin voorkomende maandcijfers stelt dit Bureau evenwel jaarpublishaties samen, welke in vele opzichten gedetailleerder cijfermateriaal bevatten. O.a. verschijnt regelmatig een zeer uitvoerige Statistiek van het personenvervoer, waarin diverse cijfers zijn vermeld, welke een helderder licht werpen op enkele der door de schrijvers van bovengenoemd artikel gestelde problemen.

Zo moge ik naar aanleiding van de zinsnede „welk deel het ongeregelde vervoer van het totale toerwagengeregelde vervoer uitmaakt, is dan ook niet bekend”¹⁾ de aandacht vestigen op tabel D 1 van de jaargangen 1948/49 en 1950 van deze publicatie. In deze tabel worden nl. de cijfers voor beide vormen van vervoer per maand gespecificeerd, terwijl tevens een onderscheiding in binnenlands en grensoverschrijdend vervoer is aangebracht.

Hoewel ik mij in het algemeen kan verenigen met de beschouwingen, welke door de schrijvers naar aanleiding van boven geciteerde zinsnede worden ontwikkeld, blijken de gemaakte ramingen over de omvang van het ongeregelde vervoer aan de lage kant te zijn. Zelfs in de drukste maand van 1949 t.w. Juli maakte dit ongeregelde vervoer — gelet op de bus-km — nl. nog 15 pCt uit van het totaal.

Ook betreffende het aantal ondernemingen, dat naast het toerwagenverkeer lijndiensten exploiteert zijn in tegenstelling tot de in het artikel geponeerde stelling²⁾ wel officiële cijfers bekend. Ultimo 1949 bedroeg dit aantal nl. 110, hetgeen overeenstemt met het door de schrijvers geraamde aantal.

Naschrift.

Wij zijn Dr J. Ch. W. Verstege zeer dankbaar voor zijn belangstelling voor ons artikel, en voer de moeite die hij heeft genomen om bovenstaande opmerkingen te maken. Het stemt tot bijzondere vreugde, dat het Centraal Bureau voor de Statistiek zich niet slechts bepaalt tot de taak — welke op zichzelf reeds van onschatbare waarde is — zijn vele publicaties ter beschikking te stellen, doch er bovendien, waar daartoe de gelegenheid bestaat, attent op is, dat er een zo doelmatig mogelijk gebruik van wordt gemaakt.

Verder voorbijgaande aan de laatste opmerking van de heer Verstege, over het aantal ondernemingen, omdat onze raming te dien aanzien in overeenstemming blijkt met de officiële cijfers, willen wij nog een ogenblik aandacht schenken aan het andere punt, namelijk dat van het ongeregelde vervoer. Vooropgesteld zij daarbij, dat de opmerking van Dr Verstege geen materiële wijziging in het betoog van ons artikel tringt en dat de kwestie van het ongeregelde vervoer daarin slechts een ondergeschikte plaats inneemt.

Dat onze raming van dit vervoer aan de lage kant was, vindt zijn oorzaak hierin, dat het uitgangspunt voor deze raming — namelijk dat het ongeregelde vervoer betrekkelijk regelmatig over het jaar is verdeeld — niet juist blijkt te zijn. Raadpleging van de cijfers, waarnaar Dr

Verstege verwijst, leert dat ook dit vervoer een duidelijk seizoenspatroon vertoont. In de maanden Mei t/m September is dit vervoer per maand ongeveer tweemaal zo hoog als in de stille maanden; binnen dat zomerseizoen van vijf maanden is er echter weinig verschil tussen de afzonderlijke maanden. Naar ons oordeel wijst dit er op, dat het onderscheid tussen het zuiver toeristische en het ongeregelde vervoer niet bijzonder scherp is. Samenvoeging van de beide groepen, welke nodig is omdat zij op één en dezelfde soort vergunning geschieden, is ook uit dien hoofde niet ongerechtvaardigd.

In elk geval blijven de ontwikkelde beschouwingen, zoals Dr Verstege ook opmerkt, van kracht. Men kan niet met grond beweren, dat de toerwagenondernemingen seizoensbedrijven geworden zijn ten gevolge van een onvoldoend „soepele” toestemmingenpolitiek, omdat het door haar verzorgde vervoer naar zijn aard zomervervoer is. En vooral: de toerwagenondernemingen mogen voor de oplossing hunner moeilijkheden hun verwachtingen nooit richten op een aanzienlijke vergroting van de omvang van het ongeregelde vervoer, omdat deze bijna steeds ten koste moet gaan van het vervoer der bestaande vaste spoor-, tram- en busdiensten, hetgeen nationaal-economisch niet toelaatbaar is.

Amsterdam.

Drs S. C. BAKKENIST.
Drs F. D. ZANDSTRA.

AANTEKENING

Werkloosheidsbestrijding in België

De werkloosheid in België ligt sedert 1949 voortdurend op een hoog niveau, zij het met een kleine verbetering tijdens de Korea-hausse. Dit blijkt duidelijk uit onderstaand overzicht.

Daggemiddelde van het aantal gecontroleerde werklozen in België (maandcijfers)

	Maart	Juni	September	December
1947	93.649	46.259	45.476	97.271
1948	95.451	104.717	124.233	252.751
1949	236.913	215.316	228.393	265.075
1950	236.839	208.323	170.271	301.630
1951	185.801	190.698	193.528	278.105
1952	261.394	232.131	196.985	

Bron: Statistisch Bulletin van België.

Bij een nadere analyse en localisatie der werkloosheid blijkt, dat deze grotendeels van structurele aard is. De twee belangrijkste factoren zijn hier de snelle bevolkings-toeneming in Vlaanderen en de in vergelijking tot de hoge lonen te lage arbeidsproductiviteit, waaronder de Belgische concurrentiecapaciteit uiteraard te lijden heeft. Daar de eerste oorzaak geacht kan worden buiten het terrein der overheidsbemoeiing te vallen, legt de Belgische Regering zich toe op de verhoging van de maatschappelijke productiviteit. In „Weekberichten” van de Kredietbank, het periodiek der Kredietbank N.V.¹⁾, waarin dit probleem wordt besproken, wordt een aantal mogelijkheden aangegeven, terwijl tevens enkele regeringsmaatregelen worden opgesomd.

Allereerst is er de mogelijkheid van verdere rationalisatie der huidige productie; op dit gebied is echter reeds zoveel gepresteerd, dat een belangrijke daling der kostprijzen over de gehele lijn hiervan niet kan worden verwacht. Dit wil niet zeggen, dat in bepaalde bedrijfstakken geen rationalisatie meer mogelijk is, maar dat dit als middel ter bestrijding van de werkloosheid in het algemeen weinig effectief zal zijn. Bovendien is de invloed van

1) T.a.p. blz. 732, 1e kolom.

2) T.a.p. blz. 710, 2e kolom.

1) 2 November 1952; 7e jrg., no 44.

de Regering op de rationalisatie minimaal, zodat hier slechts het particuliere initiatief kan werken.

Meer mogelijkheden bieden investeringen ter uitbreiding en verbetering van het bestaande productieapparaat, en, als derde factor hiermede hand in hand gaande, de oprichting van nieuwe bedrijven. Hoewel ook hier (afgezien van de overheidsbedrijven) de ondernemers uiteindelijk het initiatief moeten nemen, heeft de Regering in dezen zeker een taak. Het is van belang hierbij op te merken, dat algemene maatregelen alleen niet voldoende zijn, daar de werkloosheid niet overal gelijkelijk optreedt, maar, samenhangend met haar structureel karakter, zich zowel functioneel als geografisch laat localiseren. Het programma der Regering houdt hiermede terdege rekening.

In de eerste plaats wil de Overheid rechtstreeks investeren in „public utilities” (gas, electriciteit, spoorwegen, kanalen en wegen), maar ook haar werkzaamheid tot de private sector uitstrekken (steenkolenmijnen). Zou door rationalisatie en modernisatie de kostprijs van bijv. steenkool dalen, dan zou dit uiteraard voor alle steenkoolverbruikende industrieën van groot belang zijn.

Daarnaast heeft de Regering een aantal maatregelen voorgesteld, die de particuliere investeringen kunnen stimuleren; deze komen in hoofdzaak neer op belastingfaciliteiten. Onder deze regeling vallen alle niet-basis-industrieën, waarin nieuw geïnvesteerd zal worden. Vereist is echter, dat de vestigingsplaats van deze industrieën gelegen is (eventueel: zal zijn) in één der streken, die getroffen zijn door structurele werkloosheid of economisch niet voldoende zijn ontwikkeld. De Regering heeft in het wetsontwerp bepaald, welke gebieden dit zijn. Voor nieuw op te richten bedrijven zullen van fiscale zijde de volgende faciliteiten gelden:

1. vrijstelling van de grondbelasting en de nationale crisisbelasting gedurende vijf jaar;
2. versnelde afschrijving wordt toegestaan;
3. verliezen kunnen gedurende vijf jaar (voorheen twee jaar) worden verhaald;
4. vermindering tot de helft van de bedrijfsbelasting op de gereserveerde winsten gedurende de eerste vijf boekjaren, voor zover de winsten gedurende vijf jaar in de onderneming blijven;
5. vermindering tot de helft van de mobiliënbelasting en van de nationale crisisbelasting of van de bedrijfsbelasting op de inkomsten, uitgekeerd na het verstrijken van de bovengenoemde termijn van vijf jaar, door beschikking over de onder 4 genoemde reserves;
6. vermindering tot de helft van de registratierechten op de oprichtingsacten van vennootschappen.

Ondernemingen, die investeren in uitbreidingen van hun productie-apparaat, kunnen aanspraak maken op de eerste twee faciliteiten. De voorgestelde wet, die van kracht zou zijn van 1 Januari 1952 t/m 31 December 1955, geeft aan wat onder „nieuwe onderneming” en „uitbreiding van de bestaande onderneming” dient te worden verstaan.

Voorts is nog bepaald, dat de winst die indirect geïnvesteerd zal worden, nl. via „kasbons” der Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, vrijgesteld zal worden van de bedrijfsbelasting. Ten aanzien van de „uitzonderlijke winsten” bestaat zelfs de verplichting een deel er van op deze manier te beleggen.

Teneinde enigermate te voorzien in de behoefte aan risicodragend kapitaal is het plan opgevat een financieringsbank op te richten. In het aandelenkapitaal van fr. 100 mln zou de N.M.K.N. voor de helft participeren, terwijl het bedrijfskapitaal verkregen kan worden door uitgifte van obligaties of kasbons. Het aandeel der financieringsbank in het kapitaal van een nieuw op te richten onderneming mag niet boven de 50 pCt stijgen.

Een ander financieringsinstituut, nl. het „Coördinatiecomité voor de Financiering van de Export”, is reeds opgericht en wel door een aantal zeer vooraanstaande geld- en kapitaalmarktinstellingen. Het doel blijkt uit de naam: het verlenen van exportcredieten, in hoofdzaak op half-lange termijn; vooral de export naar landen buiten de E.B.U. zal worden bevorderd.

INTERNATIONALE NOTITIES

Europese Betalings Unie

In aansluiting op vorige notities¹⁾ volgt hier de positie van de deelnemers in de E.B.U. per 31 October 1952, welke medio November is afgerekend. De beschikbare normale en bijzondere afrekeningsmogelijkheden zijn enerzijds vermeld. Anderzijds staan de ontwikkelingen gedurende het eerste kwartaal van het derde E.B.U.-jaar. (3e kwartaal 1952) en gedurende de daarop gevolgde jongste maandperiode (October). De daarmede bereikte totaalstand valt uiteen in een credietpositie en een bedrag aan afgerekend goud (zie de tabel op blz. 917).

De belangrijkste indruk, welke uit deze cijfers wordt verkregen, is de afremming of zelfs lichte omkeer van de middelpuntvliedende krachten, welke tevoren zichtbaar waren. Alle notoire crediteuren uit de laatste tijden zagen hun overschotten geleidelijk afnemen; zij hadden, behalve Zwitserland, over de laatste maand zelfs een matig tekort, te weten België, Duitsland, Italië, Nederland, Portugal en Zweden. Concentratie van de aandacht op deze laatste maand toont de opzienbarende situatie, waarin tegenover een deficit was nagenoeg alle deelnemers, in hoofdzaak een groot overschot staat van Engeland, hetwelk dit land ver buiten het debetquotum heeft verworven. Seizoen-elementen doen daar in deze maanden hun invloed gelden. Daarnevens komen thans belangrijke sterlingbetalingen tot uiting, waartegen Europese landen gedurende korte tijd dollargoederen hebben kunnen betrekken. Engeland had deze faciliteit geopend, aangezien voor dat land tekorten in de E.B.U. sedert de overschrijding van het quotum ten volle in dollars worden afgerekend. Naar thans bekend is geworden, hebben Engeland's Europese partners de faciliteit voor tenminste \$ 150 mln gebruikt, welk bedrag Engeland derhalve in deze maanden in sterling uit Europa heeft te ontvangen. Uit de recente E.B.U.-cijfers kan opnieuw worden afgeleid, dat de financiële positie van de meeste Europese landen in de Betalingsunie in belangrijke mate mede wordt bepaald door de Britse E.B.U.-positie, welke de gehele sterling-area representeert.

Na Engeland zijn Frankrijk en Turkije de grootste debiteuren in de Unie. Frankrijk heeft zodanige tekorten geaccumuleerd, dat het wederom aan de grens van het quotum staat. Enige verlichting is in de volgende afrekening te verwachten als gevolg van de lening van honderd miljoen Zwitserse francs, welke de Franse Regering van een consortium van Zwitserse bankiers heeft verkregen. De opnemings van dit bedrag zal de Zwitserse crediteurpositie en de Franse debiteurpositie in de Unie gelijkelijk met omstreeks 23 miljoen rekeneenheden verminderen. Het bedrag behoeft eerst in tranches na twee, drie en vier jaar te worden terugbetaald. Turkije heeft een tegemoetkoming van de E.B.U. ontvangen in de vorm van een extra-crediet van 20,3 miljoen rekeneenheden, overeenkomende met het Turkse deficit over de maanden September en October jl. Het crediet moet in drie ongeveer gelijke maandelijks termijnen worden terugbetaald. Het is de bedoeling, dat Turkije hierdoor betalingsmoeilijkheden van tijdelijke aard zal kunnen overbruggen.

¹⁾ „E.-S.B.”, no 1836 en 1845 van 30 Juli en 1 October 1952.

EUROPESE BETALINGSUNIE.

Stand per 31 October 1952.

(in miljoenen E.B.U.-eenheden ter-waarde van één U.S.-dollar)

	Afrekeningsmogelijkheid			Verrekeningsoverschotten (+) of tekorten (-)				
	quotum ¹⁾	credit-rallonge	totaal beschikbaar	3e kwartaal 1952	October 1952	Totaal 31-10 1952	crediet verleend aan (-) of door (+) deelnemend land	goud betaald (-) ontvangen (+) door deelnemend land
Oostenrijk	70	—	—	+ 14,2	+ 3,0	- 0,3	—	- 0,3
België-Luxemburg	360	335	666	+ 8,5	- 4,5	+ 419,8	+ 245,9	+ 173,9
Denemarken	195	—	195	+ 14,4	- 7,2	- 21,7	- 21,7	—
Frankrijk	520	—	520	- 79,7	- 42,1	- 517,4	- 311,2	- 206,2
Duitsland	500	—	500	+ 132,1	- 6,6	+ 436,7	+ 268,3	+ 168,3
Griekenland	45	—	—	- 0,9	- 0,8	nihil	—	—
IJsland	15	—	15	- 0,1	- 0,0	- 2,0	- 1,9	- 0,1
Italië	205	100	305	- 3,8	- 21,4	+ 183,7	+ 112,3	+ 71,3
Nederland	355	—	355	+ 59,3	- 0,8	+ 293,6	+ 182,3	+ 111,3
Noorwegen	200	—	200	- 6,0	- 0,1	- 5,5	- 5,5	—
Portugal	70	55	125	- 8,9	- 4,7	+ 71,4	+ 42,8	+ 28,6
Zweden	260	—	260	- 15,5	- 10,2	+ 205,7	+ 128,8	+ 76,8
Zwitserland	250	125	375	+ 23,1	+ 3,1	+ 196,8	+ 123,4	+ 73,4
Turkije	50	—	50	- 70,6	- 3,4	- 164,5	- 50,3	- 114,1
Verenigd Koninkrijk	1.060	—	1.060	- 66,2	+ 95,7	- 1.089,5	- 636,0	- 453,5

¹⁾ De debetquota van Oostenrijk en Griekenland zijn bevroren; het creditquotum van België bedraagt 331.

De hierboven gesignaleerde omkeer van middelpuntvliedende krachten, de nuttige resorbtie van incidenteel kapitaalverkeer en de toepassing van tijdelijke hulpverlening tonen, dat de Betalingsunie zolang dat nodig is aan redelijke eisen kan beantwoorden. Weliswaar gaat dit gepaard met moeilijk vermijdbare schokken in het handelsverkeer. Het is echter te betwijfelen of deze schokken zonder de Betalingsunie van geringere omvang zouden zijn geweest. Liberalistaie van de handel en multilateralisatie van betalingen zijn de richtlijnen, langs welke thans gedurende vier jaren het economisch verkeer in Europa tot ontwikkeling is gebracht. Verwacht moet worden, dat deze richtlijnen in de toekomst verdere uitwerking en aanvulling behoeven. Soms wordt deze verdere ontwikkeling met het woord convertibiliteit aangeduid. Er bestaat voorschands weinig eenstemmigheid over de inhoud van dat woord in de tegenwoordige tijd. Wel groeit evenwel het begrip omtrent hetgeen er voorlopig niet onder is te verstaan en omtrent hetgeen er van mag worden verwacht.

Parijs, November 1952.

Mr E. A. LIEFRINCK.

GREPEN UIT DE WETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR

De invloed van de prijzen in de internationale handel

De bedoeling van deze rubriek is om op ongeregelde tijden te rapporteren over de boeken of tijdschriftartikelen, waarin belangrijke nieuwe bijdragen tot de ontwikkeling der economische kennis of der economische theorie worden geboden. Deze overzichten hebben geen pretentie tot enige volledigheid wat betreft de keuze der publicaties, evenmin wat betreft de weergave van de inhoud. Zij willen slechts, naar de mening van de redactie, saillante punten signaleren. Gepoogd zal worden, ze enigszins te bundelen door bijbehorende bijdragen over hetzelfde onderwerp gezamenlijk te bespreken.

Onder de thans gekozen titel is in de eerste plaats een econometrische studie verschenen in the Journal of the Royal Statistical Society van de hand van twee leerlingen van Prof. Meade ¹⁾ over de bekende vraag hoeveel de export van een artikel zal toenemen, indien de prijs er van

¹⁾ D. J. Morgan and W. J. Corlett, „The Influence of Price in International Trade”, The Journal of the Royal Statistical Society, Series A (General), Vol. CXIV, Part III, 1951.

1 pCt wordt verlaagd. Sedert 1939 is hierover heel wat statistisch onderzoekingswerk verricht. Ofschoon het materiaal overvloedig is door de aanwezigheid van veel handelsstatistieken over lange perioden, is het niet eenvoudig om het antwoord met nauwkeurigheid daaruit af te leiden. Er is immers lang niet altijd slechts een enkelvoudig verband tussen de afgezette hoeveelheden en de prijzen. Verschillende andere factoren moeten eveneens in acht genomen worden. In de allereerste plaats dient dat te geschieden met de prijzen van de concurrerende aanbieders. En zo is men er dan ook al spoedig toe gekomen om met elkaar te vergelijken de prijsverhouding van concurrerende landen en de verhouding der hoeveelheden die door deze landen zijn geëxporteerd. Ook dan echter zijn de resultaten vaak nog onduidelijk. Uiteraard kunnen nog vele andere factoren invloed hebben op de relatieve afzet van twee concurrerende landen.

De schrijvers kondigen hun poging, in het besef van de vele moeilijkheden van deze aard, dan ook slechts aan als een studie in methoden. In feite gaat die poging daar wel bovenuit en levert zij toch wel enig nader inzicht in de kwestie van de elasticiteit. Gebruik is gemaakt van de Engelse invoercijfers van in het algemeen de periode tussen de twee oorlogen. In de eerste plaats wordt inderdaad slechts gezocht naar een correlatie tussen de relatieve invoerhoeveelheden door twee concurrerende landen en de relatieve prijzen door deze twee landen gevraagd. Uit 47 gevallen, die om statistische en technische redenen betrekkelijk gunstig zouden moeten liggen, werd niettemin in slechts 36 gevallen de theoretisch vereiste negatieve samenhang gevonden. De elasticiteiten met elk der gevallen corresponderend liggen sterk uiteen; hun mediaan bedraagt ongeveer -1,8.

In de tweede plaats berekenen zij een aantal gevallen, waarbij andere variabelen toegevoegd worden, nl. ten eerste het *inkomen*, waardoor zij op een totaal van 44 gevallen 30 negatieve elasticiteiten t.o.v. de prijs bereiken. Van deze 44 gevallen is de mediaan -1,09. In de tweede plaats wordt als derde variabele de *tijd* toegevoegd, of worden als derde en vierde variabele in het onderzoek betrokken de *tijd* en het *inkomen*, waardoor 38 negatieve en 9 positieve elasticiteiten worden verkregen. Bij gebruik van de *tijd* alleen is de mediaan -1,14.

Na nog een poging te hebben gedaan met het werken met eerste differenties, gaan zij over tot het nauwkeuriger bezien van enkele bijzondere gevallen, waarbij zowel vraag- als aanbodvergelijkingen worden gebruikt en waarbij een aantal relevant geachte variabelen in de berekening worden opgenomen. De vraagelasticiteiten t.o.v. de eigen prijs en de concurrentieprijs zijn in deze gevallen als volgt:

Elasticiteit t.o.v. de prijs van:	Australië en Nw Zeeland	Argentinië
Vraag naar graan uit Australië en Nw Zeeland	— 48 149 7 21	— 41 — 167 — 11 — 25
Vraag naar graan uit Argentinië	187 437 114 76	— 203 — 465 — 110 — 72
Aanbod van graan uit Australië en Nw Zeeland	— 1 — 1,2 — 1,1	— — —
Aanbod van graan uit Argentinië	— — — —	— 2,8 — 2,3 — 2,4 — 2,2

Overeenkomstig vroegere resultaten worden hier dus zeer hoge substitutie-elasticiteiten aan de vraagzijde gevonden.

Aanmerkelijk minder overtuigend dan de overigens nog slechts zeer voorlopige resultaten van de heren Morgan en Corlett, is de studie van Dr J. Niehans, „Die Preisempfindlichkeit der amerikanischen Einfuhr” in het Zwitserse tijdschrift „Aussenwirtschaft”²⁾. Deze schrijver verdeelt de Amerikaanse invoer in een aantal klassen van goederen, vóór elk waarvan hij op niet nader aangegeven gronden de elasticiteit op zeer globale wijze raamt, daarbij slechts zeer wijde intervallen onderscheidend, om vervolgens te geraken tot een gewogen gemiddelde. Er wordt een afzonderlijke schatting gemaakt voor de elasticiteit op korte en die op lange termijn. Aangezien uit de tekst van het artikel niet is op te maken hoe zijn ramingen verkregen zijn, kan men deze bepaling niet anders kenschetsen dan als een gissing. Overeenkomstig zijn opzet drukt de schrijver zich ook zeer voorzichtig uit en komt tot de conclusie dat op korte termijn bezien de elasticiteit van de gezamenlijke Amerikaanse invoer wel niet ver van de eenheid zal zijn verwijderd, terwijl zij voor langere perioden geacht kan worden daarboven te liggen.

Een zeer diepgaande en goed gedocumenteerde studie „British and American Exports: A Study Suggested by the Theory of Comparative Costs” is daarentegen van de zijde van Dr G. D. A. MacDougall, in „The Economic Journal” verschenen³⁾. De schrijver heeft de relatieve positie van Amerika en Engeland in de wereldexport onderzocht en daarbij vastgesteld dat Amerika in het voordeel verkeert bij die producten ten aanzien waarvan het, in vergelijking tot zijn gemiddelde efficiency, nog verder boven de Engelse efficiency uitsteekt, terwijl Engeland in het voordeel is bij die producten waar dit land in vergelijking tot zijn gemiddelde efficiency in verhouding tot Amerika gunstiger ligt. Belangrijker dan deze algemene aanduiding, die in overeenstemming is met de algemene opvatting, is dat hij tot vrij nauwkeurige cijfermatige bepalingen komt, waarbij hij tot elasticiteiten in de buurt van 3 en 4 geraakt. Bovendien laat hij zien dat de hoogte der invoerrechten voor verschillende artikelen in beide landen ook vrij nauwkeurig afgestemd is op het efficiencytekort — in vergelijking tot de gemiddelde efficiency-verhouding — van het betreffende artikel.

De studie brengt ook in verschillende andere opzichten belangwekkend materiaal in zodanige omvang, dat hier van een volledige weergave moet worden afgezien. Zij vormt een uitermate belangrijke statistische verificatie van de theorie van de comparatieve kosten met het additionele voordeel dat, zoals reeds werd medegedeeld, de substitutie-elasticiteiten bovendien berekend zijn. Zij bevestigt overigens het beeld dat zich langzamerhand begon af te tekenen, nl. dat de substitutie-elasticiteit op lange termijn in het internationale handelsverkeer veelal in de buurt van het getal 3 schijnt te liggen.

J. T.

²⁾ 7e jaargang, September 1952, blz. 174.

³⁾ Part I, No 244, December 1951, Vol. LXI, blz. 697; Part II, No 247, September 1952, Vol. LXII.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Heroriënteringsweekend

Op Vrijdag 12 en Zaterdag 13 December a.s. zal in het gebouw van de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam een derde „Heroriënteringsweekend” plaatsvinden. Deze bijeenkomst staat open voor alle afgestudeerden, dus zowel voor doctorandi en kandidaten als voor degenen, die het Diploma Handelseconomie hebben behaald.

Als onderwerp voor dit weekend is gekozen: „Moderne inzichten in het vraagstuk van inflatie en deflatie”. Inleiders zijn de hoogleraren Ch. Glasz en Dr H. J. Witteveen, die als sub-onderwerpen hebben gekozen respectievelijk: „Inflatoire en deflatoire tendenties in de huidige samenleving” en „The Keynesian Revolution”.

De dagindeling zal zijn als volgt: Vrijdag 12 December 20.00 uur: inleiding Prof. Witteveen; 21.00 uur: pauze; 21.30 uur: voortzetting inleiding; 22.00 uur gelegenheid tot het stellen van vragen; 22.30 uur: sluiting. Zaterdag 13 December 10.15 uur: inleiding Prof. Glasz; 11.15 uur: pauze; 11.30 uur: voortzetting inleiding; 12.00 uur gelegenheid tot het stellen van vragen; 12.30 uur: gezamenlijke koffiemaaltijd; 13.30 uur algemene discussie; 15.30 uur: sluiting.

Het ligt in de bedoeling de deelnemers tevoren een kort overzicht te verstrekken van de te behandelen punten, zomede een literatuuropgave.

Het inschrijfgeld is vastgesteld op f 4,50 per persoon, terwijl de prijs van de koffiemaaltijd f 2,— bedraagt.

Aanmelding kan geschieden door storting van f 4,50 resp. f 6,50 op girorekening 508096 ten name van de Nederlandsche Vereeniging voor Hooger Onderwijs in de Economische Wetenschappen, onder het motto „heroriëntering”. Dadelijk na ontvangst der giro-overschrijving wordt een deelnemerskaart toegezonden. Uiterste datum van inschrijving is Maandag 8 December.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De situatie op de geldmarkt blijft enigszins labiel. Gedurende de tweede helft van de verslagweek overwoog het liquiditeitsstreven der geldgevers. Op de callmarkt was hierdoor het aanbod ruim, en de callgeldnotering bleef op het minimum van $\frac{1}{2}$ pCt gehandhaafd. Wat het schatkistpapier betreft werd zeer kortlopend papier, vnl. dus éénmaandspapier, gezocht, maar langer tot een jaar lopend papier bij een notering van $\frac{15}{16}$ -1 pCt eerder aangeboden.

Meer dan de m.o.m. gebruikelijk geworden groei van het totale deviezenbezit, trok de afgelopen week een omzetting van convertibele valuta in goud door De Nederlandsche Bank ten bedrage van f 157 mln de aandacht. Monetair effect heeft deze omzetting uiteraard niet; zij wierp evenwel vragen op omtrent het oordeel van de bankleiding over de positie van de dollar ten opzichte van het goud.

De kapitaalmarkt.

Het koersniveau op de aandelenmarkt onderging de laatste weken enige stijging. Tussen 24 October en 21 November 1952 steeg de algemene aandelenindex van 134,8 tot 136,9. Uit de groepsindices blijkt over deze periode een stijging bij industriële aandelen (waarschijnlijk op grond van een enigszins gunstiger beoordeling van de binnenlandse conjunctuur) en bij bankaandelen (vermoedelijk verband houdend met de daling van de rentestand), ter-

wijl bij scheepvaart aandelen een daling plaatsvond (de vrachtenmarkten zijn nog flauw).

Het eindigen van de werkingsduur van de Wet Herkapitalisatie op 31 December a.s. zal bij sommige beleggers een zucht van verlichting doen opgaan; in zoverre deze Wet de uitkering van stockdividenden stimuleerde, ondervonden de beleggers daarvan nl. in vele gevallen de nadelige invloed in de vorm van aanmerkelijke koersdalingen van de betreffende aandelen. Gedurende de verslagweek werden enige herkapitalisaties aangekondigd van ondernemingen, die nog van deze wet gebruik willen maken.

Op de obligatiemarkt waren er de afgelopen week tal van symptomen van de daling van de rentestand. De weinige ter inschrijving aangeboden gemeenteleningen werden verre overtekend. Enkele gemeenten, met het bestaan waarvan niet iedere Nederlander op de hoogte is, kondigden 4 1/4 pCt obligatie-emissies aan. Zelfs werd bekend, dat een scheepvaartonderneming voornemens is een obligatielening uit te geven. Ten slotte verhoogden enige hypotheekbanken de uitgiftekoers van hun 4 pCt pandbrieven tot 99 1/2 pCt.

Aand. indexcijfers.	14 Nov. 1952	21 Nov. 1952
Algemeen	136,2	136,9
Industrie	194,8	195,8
Scheepvaart	155,6	155,1
Banken	124,1	126,6
Indon. aand.	41,3	41,7

Aandelen.	14 Nov. 1952	21 Nov. 1952
A.K.U.	149 1/4	152
Philips	150 3/4	151 1/2
Unilever	173 3/4	174 3/4
H.A.L.	142 1/2	142 3/4
Amsterd. Rubber	73 3/4	75
H.V.A.	83 1/2	83 3/4
Kon. Petroleum	307 3/4	308 1/4

Staatsfondsen.	14 Nov. 1952	21 Nov. 1952
2 1/2 pCt N.W.S.	76 9/16	77 1/2
3-3 1/2 pCt 1947	92 13/16	93 9/16
3 pCt Invest. cert.	93 13/16	94 1/2
3 1/2 pCt 1951	96 7/16	96
3 pCt Dollarlening	93 3/4	93 7/8

Diverse obligaties.	14 Nov. 1952	21 Nov. 1952
3 1/2 pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	96 7/8	96
3 1/2 pCt Bataafsche Petr.	98 7/16	98 1/2
3 1/2 pCt Philips 1948	95 1/2	95 7/8
3 1/2 pCt Westl. Hyp. Bank	90 1/4	91

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldwaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
20 Oct. 1952	1.248.509	2.127.915	876	367.744	34.810
27 Oct. 1952	1.248.608	2.125.652	2.432	396.703	37.393
3 Nov. 1952	1.248.181	2.155.483	622	390.528	41.316
10 Nov. 1952	1.254.152	2.210.324	701	373.298	37.167
17 Nov. 1952	1.410.212	2.033.475	907	368.531	35.136
24 Nov. 1952	1.448.217	2.017.214	561	375.695	34.341

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en devizecertificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Devizefondsen valutar rekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
8 Oct. 1952	1.440.409	745.976	448.814	688.061	3.531.893
15 Oct. 1952	1.440.411	744.121	427.676	724.731	3.360.722
22 Oct. 1952	1.440.417	766.800	429.548	756.285	3.317.675
29 Oct. 1952	1.440.418	833.877	340.577	762.988	3.326.609
5 Nov. 1952	1.440.422	817.422	327.952	823.453	3.409.834

Data	Bankbiljetten in omloop	Devizefondsen buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. Indon.	Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
8 Oct. 1952	3.722.995	1.055.521	—	496.307	1.237.616
15 Oct. 1952	3.741.790	901.125	—	496.307	1.211.061
22 Oct. 1952	3.725.674	877.090	—	496.307	1.149.841
29 Oct. 1952	3.691.852	949.010	—	496.307	1.139.775
5 Nov. 1952	3.682.630	1.022.426	—	496.307	1.175.029

Muntbiljetcirculatie per 8 Oct. Rp.	325.655.329
Muntbiljetcirculatie per 15 Oct. Rp.	326.092.302
Muntbiljetcirculatie per 22 Oct. Rp.	324.369.776,50
Muntbiljetcirculatie per 29 Oct. Rp.	324.081.660,50
Muntbiljetcirculatie per 5 Nov. Rp.	324.060.722,50

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND 1).

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders 2)
31 Oct. 1951	73.700	500	14.100
30 Nov. 1951	92.000	700	19.600
31 Dec. 1951	119.100	1.200	29.100
31 Jan. 1952	137.100	2.100	35.700
29 Febr. 1952	134.700	1.600	38.100
31 Mrt 1952	113.500	500	39.000
30 April 1952	101.100	500	35.100
31 Mei 1952	86.600	1.100	31.800
30 Juni 1952	79.900	1.000	31.200
31 Juli 1952	88.400 3)	.	28.700
31 Aug. 1952	90.400 3)	.	28.100
30 Sept. 1952	85.600 3)	.	25.000
31 Oct. 1951	93.100 3)	.	27.100

1) Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.“

2) Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvingen benevens een aantal personen, dat in het „vrije bedrijf“ werk vond, zonder dat de arbeidsbureaux hiervan tijdig bericht ontvingen.

3) Incl. wachtgelders.

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND 1) 2).

1948 = 100	1949	1950	1951	31 Juli 1952	30 Aug. 1952	30 Sept. 1952
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	99	122	142	131	128	132
dierlijke	103	103	105	115	121	127
totaal	101	112	122	122	124	129
Grondstoffen voor:						
houtwaren	94	115	172	141	141	140
chem. producten	100	115	145	141	139	137
textielwaren	106	154	193	147	149	150
leer en leerwaren	116	152	194	124	131	132
metaalwaren	105	112	182	176	176	175
papier 3)	59	89	225	116	112	110
hulpstoffen	115	129	157	174	178	177
totaal	108	128	171	162	164	163
Afgewerkte prod.:						
glas, aardewerk, enz.	104	107	125	128	128	128
houtwaren	98	100	110	112	108	108
chem. producten	105	110	137	129	128	126
textielwaren	108	136	166	133	134	135
leer- en rubberwaren	109	123	160	134	134	134
papierwaren	98	107	182	141	136	132
metaalwaren	103	116	147	147	147	147
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	105	113	131	134	134	133
overige producten	95	98	131	126	123	124
totaal	104	116	143	133	133	133
Algemeen indexcijfer	104	117	143	136	137	138

1) Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.“

2) De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

3) In de reeks „grondstoffen voor papier“ is papierhout vervangen door houtslip; de cijfers over 1949 en 1950 hebben resp. betrekking op de maanden September en Juni.

DYNAMOS, MOTOREN, INSTALLATIES

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam (W.)

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam (W.).

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar,
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk
Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke
Nederlandse Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam
(Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken
„Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De
administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van
redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cts.

Abonneert U op
DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

PRIJS f 7.90

EEN WERELD VAN GROEI
belangwekkend boek over onze industrie sedert 1945

Onder de titel „De Nederlandse industrie sedert 1945”, heeft het
Verbond van Nederlandse Werkgevers vlak voor zijn jaarvergadering dit
prachtig boekwerk uitgegeven, waarin het beschrijft wat de Nederlandse
ondernemers sedert 1945 hebben gevrocht.
Dit werk, uitstekend geïllustreerd en door uiterst deskundige mede-
werkers samengesteld, beoogt geen volledigheid maar beschrijft toch
bijna de gehele Nederlandse industrie.

De Pers schreef o.a.
„.....Dit interessante boek, dat een prachtig overzicht geeft niet
alleen van de industrie in de laatste jaren, maar ook van de samen-
stelling van ons industrieel apparaat en het terrein, dat door dit appa-
raat wordt bestreken.....”
Financieel Dagblad

*Ieder, die belang stelt in de economische ontwikkeling van ons land,
zal dit boek ter hand moeten nemen.”*
Dagblad Trouw

*Onder Auspiciën van het Verbond van Nederlandse werkgevers uitge-
geven door:*

A. SIJTHOFF N.V. — DEN HAAG

**DE WESTER
BOEKHANDEL**

Algemene Binnen- en
Buitenlandse boekhandel

Nieuwe Binnenweg 331
ROTTERDAM

Telefoon 32076
Post-giro 18961

**GESPECIALISEERD OP
ECONOMISCH GEBIED**

Omstreks de jaarwisseling verschijnt

ADRESBOEK DE NEDERLANDSE INDUSTRIE

19e UITGAVE 1953

Dit adresboek bevat een alfabetische lijst van artikelen en producten, die door de Nederlandse industrie worden ver-
vaardigd. Onder elk artikel zijn de desbetreffende fabrieken vermeld. Deze uiterst nuttige vraagbaak bevat bovendien
registers op de artikelen in het Engels, Frans en Duits, zodat zij over de gehele wereld te gebruiken is.

BESTEL DUS REEDS NU!

INTEKENPRIJS F 25.00

Na verschijnen bedraagt de prijs f 29.50

Gebruik voor Uw bestellingen bijgevoegde antwoordkaart
Bij voorbaat dank

Uitgave van:
A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERSMIJ N.V. - LEIDEN